

Adroddiad ar y Gwasanaethau Gorfodi Cyfraith Bwyd

Cyngor Gwynedd
22 – 26 Chwefror 2016

Rhagair

Mae archwiliadau o wasanaethau gorfodi awdurdodau lleol o ran cyfraith bwyd a bwyd anifeiliaid yn rhan o drefniadau'r Asiantaeth Safonau Bwyd i wella diogelwch a hyder cwsmeriaid mewn perthynas â bwyd a bwyd anifeiliaid. Mae'r trefniadau hyn yn cydnabod mai cyfrifoldeb awdurdodau lleol yn bennaf yw gorfodi cyfraith bwyd a bwyd anifeiliaid y Deyrnas Unedig (DU) o ran diogelwch bwyd, hylendid, cyfansoddiad, labelu, bwyd a fewnforir, a bwydydd anifeiliaid. Caiff swyddogaethau rheoleiddio'r awdurdodau lleol hyn eu darparu yn bennaf drwy eu Gwasanaethau Iechyd yr Amgylchedd a Safonau Masnach.

Mae'r adroddiad archwilio atodedig yn edrych ar Wasanaethau Gorfodi Cyfraith Bwyd yr awdurdod lleol. Mae'r asesiad yn cynnwys ystyried y systemau a'r gweithdrefnau sydd ar waith ar gyfer ymyriadau mewn busnesau bwyd a bwyd anifeiliaid, samplu bwyd a bwyd anifeiliaid, rheolaeth fewnol, rheoli ac ymchwilio i achosion a chlefydau heintus sy'n gysylltiedig â bwyd, cyngor i fusnesau, gorfodi, hyrwyddo diogelwch bwyd a bwyd anifeiliaid. Dylid cydnabod y bydd llawer o amrywiaeth efallai o ran y ffordd y gall awdurdodau lleol ddarparu eu gwasanaethau gorfodi cyfraith bwyd, sy'n adlewyrchu anghenion a blaenoriaethau lleol.

Mae archwiliadau'r Asiantaeth yn asesu cydymffurfiaeth awdurdodau lleol â'r Safon Gorfodi Cyfraith Bwyd a Bwyd Anifeiliaid. Mae'r "Safon", a gyhoeddwyd gan yr Asiantaeth fel rhan o'r Cytundeb Fframwaith ar Reolaethau Bwyd a Bwyd Anifeiliaid Swyddogol gan Awdurdodau Lleol (diwygiwyd Ebrill 2010) ar gael ar wefan yr Asiantaeth:

www.food.gov.uk/enforcement/enforcework/frameagree – cliciwch ar 'Cymraeg'

Prif nod y cynllun archwilio yw cynnal a gwella diogelwch a hyder defnyddwyr drwy sicrhau bod awdurdodau lleol yn darparu gwasanaeth gorfodi cyfraith bwyd a bwyd anifeiliaid effeithiol. Mae'r cynllun hefyd yn rhoi'r cyfle i nodi a lledaenu arfer da ac yn darparu gwybodaeth i lywio polisi'r Asiantaeth ar ddiogelwch bwyd, safonau bwyd a bwydydd anifeiliaid ac mae ar gael drwy:

www.food.gov.uk/enforcement/auditandmonitoring – cliciwch ar 'Cymraeg'

Mae'r adroddiad yn cynnwys rhywfaint o ddata ystadegol, er enghraifft ar nifer yr arolygiadau o sefydliadau bwyd a gynhaliwyd. Mae gwefan yr Asiantaeth yn cynnwys data ar weithgarwch gorfodi ar gyfer holl awdurdodau lleol y DU a gellir dod o hyd iddi drwy: www.food.gov.uk/enforcement/auditandmonitoring – cliciwch ar 'Cymraeg'

Mae'r adroddiad hefyd yn cynnwys cynllun gweithredu, wedi'i baratoi gan yr awdurdod, i fynd i'r afael â chanfyddiadau'r archwiliad.

I'ch helpu, mae rhestr o dermau technegol a ddefnyddir yn yr adroddiad archwilio hwn ar gael yn Atodiad C.

Cynnwys

1	Cyflwyniad	5
	Rheswm dros yr Archwiliad	5
	Cwmpas yr Archwiliad	6
	Cefndir.....	6
2	Crynodeb Gweithredol	9
3	Trefniadaeth a Rheolaeth	13
4	Adolygu a Diweddarau Polisiâu a Gweithdrefnau Cofnodedig.....	18
5	Swyddogion Awdurdodedig	19
6	Cyfleusterau a Chyfarpar	22
7	Ymyriadau ac Arolygiadau mewn Sefydliadau Bwyd	23
	Hylendid Bwyd.....	23
	Safonau Bwyd	28
8	Cwynion am Fwyd a Sefydliadau Bwyd	32
	Hylendid Bwyd.....	32
	Safonau Bwyd	32
9	Cynllun y Prif Awdurdod ac Egwyddor yr Awdurdod Cartref	34
10	Cyngor i Fusnesau.....	35
11	Cronfa Ddata Sefydliadau Bwyd	36
12	Arolygu a Samplu Bwyd.....	37
	Hylendid Bwyd.....	37
	Safonau Bwyd	38
13	Rheoli ac Ymchwilio i Achosion a Chlefydau Heintus sy'n Gysylltiedig â Bwyd.....	40
14	Digwyddiadau Diogelwch Bwyd	43
15	Gorfodi.....	44
16	Cofnodion ac Adroddiadau Ymyriadau/Arolygiadau	49
	Hylendid Bwyd.....	49
17	Cwynion am y Gwasanaeth	52
18	Cyswllt â Sefydliadau Eraill.....	53
19	Monitro Mewnol	54
20	Adolygiad Trydydd Parti neu Adolygiad gan Gymheiriaid	56
21	Hybu Safonau a Diogelwch Bwyd.....	57
	Cynllun Gweithredu Cyngor Gwynedd.....	58
	Dull/Methodoleg yr Archwiliad.....	72
	Geirfa.....	75

1 Cyflwyniad

- 1.1 Mae'r adroddiad hwn yn cofnodi canlyniadau archwiliad hylendid a safonau bwyd yng Nghyngor Gwynedd o dan benawdau Safon Gorfodi Cyfraith Bwyd a Bwyd Anifeiliaid yr Asiantaeth Safonau Bwyd. Mae ar gael i'r cyhoedd ar wefan yr Asiantaeth drwy www.food.gov.uk/enforcement/auditandmonitoring/auditreports – cliciwch ar 'Cymraeg'

Rheswm dros yr Archwiliad

- 1.2 Cafodd y pŵer i bennu safonau, monitro ac archwilio gwasanaethau gorfodi cyfraith bwyd a bwyd anifeiliaid awdurdodau lleol eu rhoi i'r ASB o dan Ddeddf Safonau Bwyd 1999 a Rheoliadau Rheolaethau Swyddogol ar Fwyd Anifeiliaid a Bwyd (Cymru) 2009. Cynhaliwyd yr archwiliad o wasanaethau bwyd yng Nghyngor Gwynedd dan adran 12(4) y Ddeddf a Rheoliad 7 y Rheoliadau.
- 1.3 Mae Rheoliad (CE) Rhif 882/2004 ar reolaethau swyddogol a gyflawnir i sicrhau y caiff cydymffurfiaeth â chyfraith bwyd a bwyd anifeiliaid ei gwirio yn cynnwys gofyniad i Awdurdodau Lleol (ALLau) gynnal archwiliadau mewnol, neu drefnu bod archwiliadau allanol yn cael eu cynnal. Diben yr archwiliadau hyn yw cadarnhau y caiff rheolaethau swyddogol yn ymwneud â chyfraith bwyd anifeiliaid a bwyd eu gweithredu'n effeithiol. I gyflawni'r gofyniad hwn, mae'r ASB, sef yr awdurdod cymwys canolog ar gyfer cyfraith bwyd anifeiliaid a bwyd yn y DU, wedi pennu trefniadau archwilio allanol. Wrth ddatblygu'r rhain, mae'r Asiantaeth wedi ystyried arweiniad y Comisiwn Ewropeaidd ar sut y dylid cynnal archwiliadau o'r fath.¹
- 1.4 Cynhaliwyd archwiliad o'r awdurdod fel rhan o raglen tair blynedd (2013 – 2016) o archwiliadau llawn o'r 22 awdurdod lleol yng Nghymru.

---

¹ Penderfyniad y Comisiwn ar 29 Medi 2006 yn nodi'r canllawiau mewn perthynas â meini prawf ar gyfer cynnal archwiliadau o dan Reoliad (CE) Rhif 882/2004 Senedd Ewrop a'r Cyngor ar Reolaethau Swyddogol i gadarnhau cydymffurfiaeth â chyfraith bwyd a bwyd anifeiliaid, iechyd anifeiliaid a rheolau lles anifeiliaid (2006/677/CE).

Cwmpas yr Archwiliad

- 1.5 Roedd yr archwiliad yn ymdrin â threfniadau Cyngor Gwynedd ar gyfer darparu gwasanaethau gorfodi hylendid bwyd a safonau bwyd. Cynhaliwyd elfen 'ar y safle' yr archwiliad yn Swyddfa Ardal Meirionnydd, Cae Penarlâg, Dolgellau rhwng 22 a 26 Chwefror 2016, ac roedd yn cynnwys ymweliadau dilysu â busnesau bwyd i asesu effeithiolrwydd y rheolaethau swyddogol a weithredir gan yr awdurdod ac, yn fwy penodol, y gwiriadau a gynhelir gan swyddogion yr awdurdod, i ddilysu cydymffurfiaeth gweithredwyr busnesau bwyd â gofynion deddfwriaethol.
- 1.6 Roedd yr archwiliad hefyd yn gyfle i gael trafodaeth â swyddogion sy'n ymwneud â gorfodi cyfraith bwyd, gyda'r nod o archwilio materion allweddol a chael safbwyntiau i lywio polisi'r Asiantaeth.
- 1.7 Roedd yr archwiliad yn asesu cydymffurfiaeth yr awdurdod â'r "Safon". Mabwysiadwyd y Safon gan Fwrdd yr Asiantaeth Safonau Bwyd ar 21 Medi 2000 (ac fe'i diwygiwyd am y pumed tro ym mis Ebrill 2010), ac mae'n ffurfio rhan o Gytundeb Fframwaith yr Asiantaeth ag awdurdodau lleol. Mae'r Cytundeb Fframwaith ar gael ar wefan yr Asiantaeth drwy www.food.gov.uk/enforcement/enforcework/frameagree – cliciwch ar 'Cymraeg'
- 1.8 Roedd yr archwiliad hefyd yn adolygu'r camau a gymerwyd gan yr awdurdod mewn perthynas â dau archwiliad â ffocws a gynhaliwyd gan yr ASB yn 2013 – sef Ymateb Llywodraeth Leol yng Nghymru i Argymhellion yr Ymchwiliad Cyhoeddus i'r Achosion o E. coli O157 yn Ne Cymru ym mis Medi 2005, a Dulliau Awdurdodau Lleol o Reoli Ymyriadau Mewn Busnesau Bwyd Sydd Newydd Gofrestru.

Cefndir

- 1.9 Mae Cyngor Gwynedd yn awdurdod unedol yng Ngogledd Orllewin Cymru, ac mae'n cynnwys ardal 2,548 cilomedr². Mae'n ffinio â phedwar awdurdod lleol arall, sy'n cynnwys Ceredigion i'r De, Powys i'r De Ddwyrain, Conwy i'r Dwyrain a Sir Fôn i'r Gogledd.
- 1.10 Gyda 301 cilomedr o arfordir, Gwynedd sydd â'r arfordir hiraf o holl awdurdodau unedol Cymru. Mae'r ardal yn ymestyn ar draws Abergwyngregyn yn y Gogledd, Aberdyfi yn y De, Uwchmynydd yn y

Gorllewin a Llandderfel yn y Dwyrain. Sir wledig yw Gwynedd gan fwyaf, a Chaernarfon, Bangor, Porthmadog a Dolgellau yw'r ardaloedd mwyaf poblog ynddi.

- 1.11 Yn ôl amcangyfrifiad poblogaeth canol blwyddyn 2014, mae gan Gwynedd boblogaeth o 112,273, ac mae 94.4% o'r boblogaeth yn Wyn ac o Gymru / Lloegr / yr Alban / Gogledd Iwerddon / Prydain. Mae dwysedd y boblogaeth yr isaf ond dau yng Nghymru. Mae oddeutu 65% o'r boblogaeth yn siarad, darllen, ysgrifennu neu'n deall Cymraeg; y gyfran fwyaf ond dau o ran sgiliau Cymraeg yn y wlad.
- 1.12 Mae 63% o dir Gwynedd o fewn Parc Cenedlaethol Eryri. Mae economi Gwynedd yn dibynnu'n fawr ar amaethyddiaeth a thwristiaeth, sy'n ychwanegu niferoedd uchel at y boblogaeth; yn ystod yr haf yn bennaf. Yng Ngwynedd y mae Prifysgol Bangor.
- 1.13 Mae lefelau amddifadedd Gwynedd yn is na chyfartaledd Cymru yn bennaf, fel y nodwyd ym Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2014. Serch hynny, mae'r sir yn is na'r cyfartaledd o ran mynediad at wasanaethau, ac mae hi gyda'r gwaethaf o ran tai, sy'n debygol o fod oherwydd natur wledig rhan fawr o'r ardal.
- 1.14 Cynhelir gwaith gorfodi cyfraith bwyd gan swyddogion yng Ngwasanaeth Diogelu'r Cyhoedd yr awdurdod. Y Gwasanaeth Diogelu'r Cyhoedd oedd yn gyfrifol am ddarparu gwasanaethau hylendid bwyd a safonau bwyd.
- 1.15 Roedd gwasanaethau'n cael eu darparu o dair swyddfa ardal gan swyddogion a staff cynorthwyol yn Swyddfa Ardal Arfon, Caernarfon; Swyddfa Ardal Dwyfor, Pwllheli a Swyddfa Ardal Meirionnydd, Dolgellau.
- 1.16 Rhoddodd yr awdurdod wybod fod ganddo wasanaeth brys y tu allan i oriau. Ni phrofwyd y gwasanaeth y tu allan i oriau fel rhan o'r archwiliad.
- 1.17 Dangosodd yr wybodaeth a ddarparwyd cyn yr archwiliad bod 2,151 o sefydliadau bwyd yng Ngwynedd. Yn ogystal, nodwyd bod 27 sefydliad bwyd cymeradwy.
- 1.18 Nododd yr awdurdod yn ei Gynllun Gwasanaeth fod ganddo 9.12 swyddog Cyfwerth ag Amser Llawn yn rhan o gyflawni rheolaethau swyddogol hylendid bwyd. O ran safonau bwyd, dywedodd yr awdurdod

fod ganddo 2.86 swyddog Cyfwerth ag Amser Llawn. Nodwyd bod yr amser y mae'r Rheolwr Gwasanaethau Masnachol yn ei dreulio yn rheoli'r ddau wasanaeth yn 1.1 Cyfwerth ag Amser Llawn.

- 1.19 Darparwyd cyfleoedd ar gyfer Datblygiad Proffesiynol Parhaus i'r swyddogion sy'n cyflawni'r gwasanaethau gorfodi cyfraith bwyd, ac roedd cyllideb hyfforddiant adrannol ar gael.
- 1.20 Mae'r awdurdod wedi bod yn rhan o'r Cynllun Sgorio Hylendid Bwyd a lanswyd yng Nghymru ym mis Hydref 2010. Adeg yr archwiliad, roedd sgoriau hylendid bwyd 1,915 o sefydliadau yng Ngwynedd ar gael i'r cyhoedd ar wefan Cynllun Sgorio Hylendid Bwyd yr ASB.

2 Crynodeb Gweithredol

- 2.1 Archwiliwyd trefniadau Cyngor Gwynedd ar gyfer cyflawni rheolaethau bwyd swyddogol. Roedd hyn yn cynnwys gwiriadau go iawn mewn sefydliadau er mwyn asesu effeithiolrwydd y rheolaethau swyddogol, ac yn fwy penodol, y gwiriadau a gynhaliwyd gan swyddogion yr awdurdod, er mwyn gwirio cydymffurfiaeth y gweithredwyr busnesau bwyd â gofynion deddfwriaethol. Roedd cwmpas yr archwiliad hefyd yn cynnwys asesiad o drefniadaeth a rheolaeth gyffredinol yr awdurdod, a gwaith monitro mewnol gweithgarwch gorfodi cyfraith bwyd.
- 2.2 Pennaeth yr Adran Rheoleiddio oedd â'r cyfrifoldeb cyffredinol dros gyflawni gwasanaethau hylendid bwyd a safonau bwyd o fewn Gwasanaethau Diogelu'r Cyhoedd. Rheolwr Diogelu'r Cyhoedd oedd yn gyfrifol am reoli o ddydd i ddydd.
- 2.3 Roedd gan yr awdurdod drefniadau cynllunio gwasanaeth ar waith a oedd wedi'u hen sefydlu, ynghyd â systemau ar gyfer monitro ac adrodd ar berfformiad parhaus. Roedd y dogfennau cynllunio gwasanaeth yn cynnwys rhywfaint, ond nid yr holl wybodaeth, a nodwyd yng Nghanllawiau Cynllunio Gwasanaeth y Cytundeb Fframwaith.
- 2.4 Roedd yr awdurdod wedi adolygu ei berfformiad yn erbyn perfformiad y flwyddyn flaenorol, a nodwyd ac esboniwyd nifer o amrywiadau o ran cyflawni'r targedau. Serch hynny, nid oeddynt wedi mynd i'r afael ag amrywiaethau mewn perthynas â sefydliadau risg canolog ac is yn glir.
- 2.5 Roedd trefniadau ar waith i sicrhau gwasanaeth effeithiol gan swyddogion cymwys a oedd wedi'u hawdurdodi'n briodol. Roedd y swyddogion wedi'u hawdurdodi yn unol â'u cymwysterau, eu hyfforddiant a'u profiad gan fwyaf. Nodwyd yr angen i adolygu awdurdodiadau er mwyn sicrhau bod yr holl swyddogion wedi'u hawdurdodi dan yr holl ddeddfwriaeth berthnasol, ac yn unol â'u cymwysterau, eu hyfforddiant a'u profiad. Yn ogystal, roedd y gwasanaeth wedi nodi materion o ran gallu, a byddai'n cael budd o sicrhau y caiff nifer digonol o swyddogion awdurdodedig eu cyflogi er mwyn cyflawni'r gwaith a nodir yn y Cynllun Gwasanaeth.

- 2.6 Roedd gweithdrefn waith wedi'i datblygu er mwyn sicrhau cywirdeb cronfa ddata sefydliadau bwyd yr awdurdod. Er bod yr wybodaeth am sefydliadau bwyd yn gyfredol, nododd gwiriadau archwilio bod angen gwella cywirdeb rhywfaint o'r data perthnasol. Nid oedd yr awdurdod yn gallu darparu'r ASB â chanlyniadau'r System Monitro Dulliau Gorfodi Awdurdodau Lleol (LAEMS).
- 2.7 Cadarnhaodd gwiriadau data a chofnodion bod y gwasanaeth hylendid bwyd wedi mynd ati i flaenoriaethu arolygiadau busnesau risg uwch, ac nad oedd nifer sylweddol o sefydliadau risg is yn destun ymyriadau. Roedd nifer sylweddol o sefydliadau risg canolig a risg is yn hwyr yn derbyn ymyriad safonau bwyd, ond roedd yr awdurdod yn gwella wrth fynd i'r afael â'r rhain drwy gyfuno arolygiadau hylendid bwyd a safonau bwyd lle bo hynny'n briodol.
- 2.8 Yn gyffredinol, roedd cofnodion ac adroddiadau arolygiadau hylendid bwyd yn cael eu cynnal yn briodol gan yr awdurdod. Serch hynny, nodwyd yr angen i wella cofnodion y sefydliadau cymeradwy.
- 2.9 Nid oedd adroddiadau safonau bwyd wedi'u darparu bob tro i weithredwyr busnesau bwyd ar ôl ymyriad / arolygiad, ac nid oedd yr adroddiadau'n cynnwys yr holl wybodaeth ofynnol yn ôl y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. Trafodwyd yr angen i wahaniaethau rhwng gofynion cyfreithiol ac argymhellion arfer da yn well.
- 2.10 Nid oedd cofnodion sefydliadau bwyd yn dangos bob tro bod asesiadau trylwyr o gydymffurfiaeth y busnes wedi'u cynnal yn ystod ymyriadau ac mewn perthynas â Safonau Bwyd. Nid oedd archwilwyr yn gallu cadarnhau p'un a gymerwyd camau dilynol yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd.
- 2.11 Yn gyffredinol, roedd ymchwiliadau mewn ymateb i gwynion safonau bwyd, ac ymateb yr awdurdod i ddigwyddiadau bwyd, wedi bod yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. Serch hynny, nid oedd cwynion hylendid bwyd a samplau bwyd anfoddfaol wedi'u harchwilio na'u dilyn yn gyson, ac nid oedd cofnodion priodol wedi'u cadw bob tro.
- 2.12 Roedd yr awdurdod wedi bod yn rhagweithiol wrth ddarparu cyngor a chanllawiau i fusnesau bwyd. Cynhaliwyd mentrau hefyd i hyrwyddo hylendid bwyd a safonau bwyd.

2.13 Roedd rhywfaint o dystiolaeth o waith monitro mewnol o ran gwasanaethau hylendid a safonau bwyd. Bydd datblygu a chyflwyno gweithdrefnau monitro mewnol yr awdurdod ymhellach yn gwella'r broses.

2.14 Gwnaed cynnydd sylweddol o ran gweithredu gofynion yn dilyn dau archwiliad â ffocws yn 2013 – Ymateb Llywodraeth Leol yng Nghymru i Argymhellion yr Ymchwiliad Cyhoeddus i'r Achosion o E.coli O157 yn Ne Cymru ym mis Medi 2005 a Dulliau Awdurdodau Lleol o Reoli Ymyriadau Mewn Busnesau Bwyd Sydd Newydd Gofrestru. Mae'r gofynion sy'n weddill wedi'u cynnwys yn argymhellion yr adroddiad hwn.

2.15 **Cryfderau'r Awdurdod**

Adroddiadau Ymyriadau / Arolygiadau Hylendid Bwyd

Roedd yr adroddiadau ymyriadau / arolygiadau a ddarparwyd i weithredwyr busnesau bwyd yn cynnwys yr holl wybodaeth sy'n ofynnol yn ôl y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd.

Cyngor i fusnesau

Roedd yr awdurdod wedi bod yn rhagweithiol, ac roedd yn gallu dangos ei fod yn gweithio â busnesau er mwyn eu helpu i gydymffurfio â'r gyfraith.

Cwynion Safonau Bwyd a Sefydliadau Safonau Bwyd

Roedd yr awdurdod wedi ymateb i gwynion safonau bwyd yn unol â'u gweithdrefnau a chanllawiau a gyhoeddir yn ganolog, gan gymryd camau gweithredu priodol mewn ymateb i ganfyddiadau'r ymchwiliadau.

2.16 **Meysydd pwysig y mae gofyn i'r Awdurdod Wella arnynt**

Awdurdodiadau Swyddogion

Roedd angen diweddarau gweithdrefn awdurdodi a chwmpas awdurdodiadau swyddogion yr awdurdod er mwyn sicrhau y caiff swyddogion eu hawdurdodi dan yr holl ddeddfwriaeth berthnasol, ac yn unol â chymwysterau, hyfforddiant a phrofiad. Dylai'r awdurdod hefyd sicrhau ei fod yn penodi'r nifer gofynnol o staff, yn unol â'r asesiad adnoddau staff sy'n ofynnol yn y cynllun gwasanaeth.

Amllder Ymyriadau Hylendid Bwyd a Safonau Bwyd

Nid oedd ymyriadau hylendid bwyd a safonau bwyd wedi'u cynnal ar yr amllder sy'n ofynnol yn ôl y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. Mae ymyriadau a gynhelir ar yr amllder gofynnol yn sicrhau bod risgiau sy'n gysylltiedig â busnesau bwyd yn cael eu hamlygu a bod camau dilynol yn cael eu cymryd mewn modd amserol.

Cymeradwyo Sefydliadau

Nid oedd y broses gymeradwyo wedi'i gweithredu'n gyson yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd.

Adroddiadau Ymyrryd/Arolygu Safonau Bwyd

Nid oedd gwybodaeth a gasglwyd gan swyddogion yn ystod ymyriadau safonau bwyd bob amser yn ddigon manwl i ddangos bod cydymffurfiaeth busnesau wedi'i hasesu'n drylwyr. At hynny, nid oedd yr adroddiadau ymyrryd / arolygu safonau bwyd a ddarparwyd i weithredwyr busnesau bwyd yn cynnwys yr holl wybodaeth sy'n ofynnol yn ôl y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd, ac nid oeddent yn cael eu darparu'n gyson.

Samplu Hylendid Bwyd

Nid oedd yr awdurdod yn gallu dangos ei fod wedi cymryd y camau gweithredu priodol yn gyson mewn ymateb i samplau bwyd anfoddhaol.

Cronfa Ddata o Sefydliadau Bwyd

Roedd cronfa ddata'r awdurdod yn cynnwys gwallau sylweddol o ran sgoriau risg a dyddiadau'r arolygiadau i ddod ar gyfer rhaglenni arolygu safonau bwyd a hylendid bwyd.

Gorfodi

Nid oedd camau gorfodi wedi'u cymryd yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd a chanllawiau a gyhoeddir yn ganolog bob tro.

Canfyddiadau'r Archwiliad

3 Trefniadaeth a Rheolaeth

Fframwaith strategol, polisi a chynllunio gwasanaeth

- 3.1 Yr Aelod Cabinet dros Gynllunio a Rheoleiddio oedd yn goruchwyllo gweithrediadau gorfodi cyfraith bwyd Cyngor Gwynedd. Mae Cyfansoddiad yr awdurdod yn amlinellu ei drefniadau ar gyfer gwneud penderfyniadau. Dan y Cyfansoddiad, mae'r penderfyniadau ar y mwyafrif o faterion gweithredol wedi'u dirprwyo i'r Pennaeth Rheoleiddio.
- 3.2 Roedd yr awdurdod wedi datblygu 'Cynllun Darparu Gwasanaeth Diogelu'r Cyhoedd 2015-16' ('y Cynllun Gwasanaeth'). Roedd copi o'r Cynllun Gwasanaeth ar gael ar wefan yr awdurdod, ond ni ddarparwyd tystiolaeth bod y cynllun wedi'i gymeradwyo gan yr uwch swyddog dirprwyedig addas.
- 3.3 Roedd y Cynllun Gwasanaeth yn cynnwys y rhan fwyaf o'r wybodaeth a amlinellwyd yng Nghanllawiau Cynllunio Gwasanaeth y Cytundeb Fframwaith, gan gynnwys proffil o'r awdurdod, y strwythur sefydliadol a chwmpas y gwasanaeth. Roedd amserau gweithredu, pwyntiau cyflenwi gwasanaeth a nodau ac amcanion y gwasanaeth hefyd wedi'u gosod yn glir. Byddai Cynlluniau Gwasanaeth y Dyfodol yn elwa ar nodi'r gofynion a gaiff eu creu gan y diwydiannau pysgod cregyn a dŵr potel lleol, mewnforwyr, amrywiaethau tymhorol ac ymdrin â busnesau sydd ag anawsterau ieithyddol.
- 3.4 Dangosodd y Cynllun Gwasanaeth bod 2,151 o sefydliadau bwyd yng Ngwynedd yn destun rheolaethau swyddogol.
- 3.5 Roedd proffiliau busnesau yng Ngwynedd ar gyfer hylendid bwyd a safonau bwyd wedi'u nodi yn ôl y math o sefydliad, nifer yr ymyriadau disgwyledig ar gyfer 2015/16 â'u sgoriau risg.
- 3.6 O ran hylendid bwyd, roedd yr wybodaeth ganlynol yn y Cynllun Gwasanaeth:

Proffil Safleoedd	Nifer y safleoedd (ar 01/04/15)	Nifer amcangyfrifedig o'r ymyriadau gofynnol yn ystod y flwyddyn
Categori A	9	18
Categori B	80	80
Categori C	862	569
Categori D	446	264
Categori E	733	444
Heb sgôr	14	14
Tu allan i'r rhaglen	7	-
Cyfanswm	2151	1389

3.7 Roedd y targedau a'r blaenoriaethau ar gyfer y gwasanaeth hylendid bwyd wedi'u nodi yn y Cynllun Gwasanaeth. Roedd y rhain yn cynnwys ymroddiad i gyflawni'r holl arolygiadau / ymyriadau disgwylidig mewn sefydliadau risg uwch, a oedd yn cynnwys 100% o'r arolygiadau bwriadedig yn y sefydliadau categori A, B a C.

3.8 Mewn perthynas â sefydliadau risg is, roedd y Cynllun Gwasanaeth yn nodi y byddai sefydliadau Categori D yn derbyn arolygiad, ac y byddai sefydliadau Categori E yn derbyn ymyriadau lle byddai adnoddau'n caniatáu, gan flaenoriaethu'r rheiny sy'n hwyr yn derbyn arolygiad, a'r rheiny sy'n aros am sgôr dan y Cynllun Sgorio Hylendid Bwyd.

3.9 Darparwyd yr wybodaeth ganlynol o ran safonau bwyd:

Proffil Safleoedd: Safonau Bwyd (Categoriâu Risg A-C)	Nifer Amcangyfrifedig o'r Safleoedd (ar 01/04/15)	Nifer amcangyfrifedig o'r arolygiadau / ymyriadau cynradd gofynnol yn ystod y flwyddyn (01/04/15 - 31/03/16)
Categori A	4	4
Categori B	608	442
Categori C	1475	656
Tu allan i'r rhaglen	0	0
Heb sgôr	64	64
Cyfanswm	2151	1166

- 3.10 Roedd y targedau a'r blaenoriaethau ar gyfer y gwasanaeth safonau bwyd wedi'u nodi yn y Cynllun Gwasanaeth. Roedd y rhain yn cynnwys ymroddiad i gyflawni'r holl arolygiadau / ymyriadau disgwylidig mewn sefydliadau categori A a B. O achos diffyg adnoddau, nodwyd y byddai sefydliadau Categori C, risg isel yn creu arolygiad pan gaiff arolygiad hylendid bwyd ei gynnal yn unig. Fel arall, byddai strategaeth orfodi amgen yn digwydd pan fo sefyllfa'n caniatáu, yn hytrach nag ar y dyddiad bwriadedig.
- 3.11 Roedd blaenoriaethau a thargedau ymyrryd yr awdurdod yn y Cynllun Gwasanaeth yn seiliedig ar risg. Fodd bynnag, nid oeddent yn bodloni gofynion y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd oherwydd dylai pob sefydliad dderbyn ymyrriad yn unol ag Atodiad 5 y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd.
- 3.12 Nodwyd yn y Cynllun Gwasanaeth fod 9.12 swyddog Cyfwerth ag Amser Llawn ar gael i gyflenwi gwasanaethau hylendid bwyd, a 2.86 swyddog Cyfwerth ag Amser Llawn ar gyfer safonau bwyd. Darparwyd dadansoddiad o lefelau cymhwysedd y swyddogion oedd ar gael.
- 3.13 Roedd yr awdurdod wedi dangos y galw tebygol am y rhan fwyaf o agweddau'r gwasanaeth, gan gynnwys ymateb i gwynion bwyd, samplu bwyd, digwyddiadau / rhybuddion bwyd, a hysbysiadau rheoli clefydau heintus; er hynny, ni ddarparwyd unrhyw amcangyfrifiad o oblygiadau cynlluniau'r Awdurdod Cartref a'r Prif Awdurdod na chyngor i fusnesau. Ni ddarparwyd amcangyfrifiad o'r adnoddau sydd eu hangen i gyflawni'r ystod lawn o reolaethau swyddogol bwyd yn erbyn y rhai sydd ar gael.
- 3.14 Roedd y Cynllun Gwasanaeth yn cynnwys gwybodaeth am ddull yr awdurdod o ddatblygu staff, a nodwyd trefniadau ar gyfer monitro mewnol, gan gynnwys monitro nifer ac ansawdd yr arolygiadau, adroddiadau arolygu, sgoriau risg, llythyron gorfodi a hysbysiadau gwella. Nid oedd cyfeiriad at bolisi gorfodi cofnodedig yr awdurdod.
- 3.15 Roedd costau cyffredinol darparu gwasanaethau gorfodi cyfraith bwyd wedi'u cynnwys yn y Cynllun Gwasanaeth, ond nid y tueddiadau o ran twf neu leihad. At hynny, ni fanylwyd yn y dadansoddiad ar y costau nad ydynt yn sefydlog megis staffio, teithio a chynhaliaeth, offer gan gynnwys buddsoddi mewn TGCh a chyfeiriad at ddarpariaeth ariannol adrannol ar gyfer gweithredu cyfreithiol.

- 3.16 Amlinellodd y Cynllun Gwasanaeth sut y byddai perfformiad yr awdurdod o ran cyflenwi rheolaethau swyddogol bwyd yn cael ei adolygu yn erbyn cynllun y flwyddyn flaenorol. Roedd hyn yn cynnwys monitro parhaus ac adrodd yn erbyn dangosyddion perfformiad a oedd wedi'u nodi.
- 3.17 Roedd yr adolygiad yn cynnwys asesiadau yn erbyn rhai o'r targedau yn y Cynllun Gwasanaeth. Serch hynny, nid oedd yr adolygiad o'r gwasanaeth hylendid bwyd yn mynd i'r afael â pherfformiad o ran cyflawni ymyriadau mewn sefydliadau categori risg D nac E, nac yn nodi nifer y busnesau a oedd dal yn aros am ymyriad a'r rhesymau pam. Nid oedd yr adolygiad o'r gwasanaeth safonau bwyd yn mynd i'r afael â pherfformiad o ran cyflawni ymyriadau mewn sefydliadau categori risg B na C na busnesau newydd.
- 3.18 Roedd yr awdurdod wedi cynnwys meysydd i wella arnynt yn ei Gynllun Gwasanaeth ar gyfer 2015/16, fel a ganlyn:
- Mae'r gwaith a nodwyd i fod yn hanfodol yn dilyn archwiliad â ffocws gan yr ASB ym mis Mawrth 2014 yn parhau, gan ehangu ar y pethau hyn;
  - Cynnal lefel yr ymyriadau hylendid bwyd mewn safleoedd risg uchel [A, B a C] ar 100%;
  - Cynyddu nifer yr ymyriadau safonau bwyd a gyflawnir;
  - Ehangu ar y Cynllun Sgorio Hylendid Bwyd i gynnwys busnesau risg isel cymwys;
  - Parhau i gyflawni arolygon boddhad cwsmeriaid ar gyfer meysydd gwasanaeth bwyd perthnasol;
  - Parhau i sefydlu cyswllt â busnesau bwyd newydd yn gynnwys yn oes y busnesau hynny;
  - Bydd rhaglenni gwaith ar y cyd ar gyfer Diogelwch Bwyd a Safonau Bwyd yn cael eu datblygu ymhellach, fel bod modd cyflawni arolygiadau ar yr un adeg gan un swyddog;
  - Parhau i annog cynhyrchwyr cynradd i fabwysiadu safonau uchel o arferion hylendid bwyd.
- 3.19 Nodwyd nad oedd y gwelliannau gofynnol yn cynnwys popeth a oedd ei angen er mwyn sicrhau bod yr awdurdod yn bodloni anghenion y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd.

Argymhellion

3.20 Dylai'r awdurdod:

- (i) Sicrhau bod Cynlluniau Gwasanaeth y dyfodol ar gyfer hylendid a safonau bwyd yn cael eu datblygu yn unol Chanllawiau Cynllunio Gwasanaeth y Cytundeb Fframwaith. Yn benodol, dylid darparu amcangyfrifiad o'r adnoddau sydd eu hangen i gyflawni'r gwasanaethau yn erbyn y rhai sydd ar gael, a rhoi esboniad dros unrhyw amrywiaethau a nodwyd yn yr adolygiad gwasanaeth. [Y Safon – 3.1]
- (ii) Sicrhau y caiff yr adolygiad perfformiad sy'n seiliedig ar Gynllun Gwasanaeth y flwyddyn flaenorol ei gyflwyno i'w gymeradwyo i'r aelod fforwm neu'r uwch swyddog perthnasol. [Y Safon – 3.2]

4 Adolygu a Diweddarau Polisiâu a Gweithdrefnau Cofnodedig

- 4.1 Roedd gan yr awdurdod drefniadau ar waith i reoli ei weithdrefnau a'i bolisiâu cofnodedig ei hun. Roedd dogfennau'n cael eu cadw'n electronig, ac roeddent wedi'u diogelu rhag mynediad anawdurdodedig.
- 4.2 Rheolwr Diogelu'r Cyhoedd oedd yn gyfrifol am ddatblygu a chymeradwyo dogfennau, ynghyd â sicrhau eu bod yn cael eu hadolygu'n rheolaidd. Dim ond Rheolwr Diogelu'r Cyhoedd oedd â chaniatâd i newid y rhestr o ddogfennau neu ddogfennau unigol, ac roedd hefyd yn gyfrifol am sicrhau bod dogfennau sydd wedi'u disodli'n cael eu tynnu oddi yno.
- 4.3 Roedd archwilwyr yn gallu gwirio bod gan swyddogion fynediad at bolisiâu a gweithdrefnau, deddfwriaethau a chanllawiau a gyhoeddir yn ganolog yn electronig ar yriant cyfrifiadur yr awdurdod, neu ar y we lle bo'n berthnasol.

5 Swyddogion Awdurdodedig

- 5.1 Roedd gan Bennaeth Rheoleiddio yr awdurdod bwerau wedi'u dirprwyo er mwyn gorfodi cyfraith bwyd, awdurdodi swyddogion eraill ac awdurdodi camau cyfreithiol.
- 5.2 Roedd gweithdrefn gofnodedig wedi'i datblygu ar gyfer awdurdodi swyddogion yn seiliedig ar eu cymwyseddau. Fodd bynnag, nid oedd y broses o asesu cymhwysedd wedi'i dogfennu.
- 5.3 Roedd swyddog arweiniol wedi'i nodi ar gyfer hylendid bwyd a safonau bwyd, ac roedd cymwysterau, hyfforddiant a phrofiad y swyddog yn cael eu datblygu ar y pryd, ac nid oeddent eto'n bodloni gofynion y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. Mae swyddog arweiniol sydd wedi'i gymhwyso'n briodol wedi'i benodi ar gyfer rheoli clefydau trosglwyddadwy.
- 5.4 Roedd yr awdurdod wedi nodi yn ei Gynllun Gwasanaeth bod prinder adnoddau wedi cyfyngu ar ei allu i gyflawni ymyriadau safonau bwyd risg isel. At hynny, cafodd yr archwilwyr wybod bod y gallu i gyflawni arolygiadau hylendid bwyd risg is a safonau bwyd risg ganolig yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd, ynghyd â'i bolisi i beidio archwilio achosion o wenwyn bwyd *Campylobacter*, hefyd yn seiliedig ar adnoddau. Er y gwelliannau diweddar i nifer yr ymyriadau safonau bwyd, y bydd y ffaith fod un swydd ar fin ael ei dyddymu, ynghyd â therfyn un swydd sefydlog, hefyd yn lleihau gallu'r awdurdod i fodloni ei rwymedigaethau hylendid bwyd. Dylai'r awdurdod sicrhau ei fod yn penodi'r nifer gofynnol o swyddogion yn unol â'r asesiad adnoddau staff sy'n ofynnol yn y Cynllun Gwasanaeth.
- 5.5 Nid oedd gan yr awdurdod gyllid penodol ar gyfer hyfforddi swyddogion, ac nid oedd systemau ar waith i nodi anghenion hyfforddiant swyddogion. Fodd bynnag, roedd trafodaethau mewn cyfarfodydd tîm ac argaeledd cyfleoedd hyfforddi rhad yr ASB a Sefydliad Siartredig Iechyd yr Amgylchedd wedi caniatáu swyddogion yr awdurdod wneud defnydd o gyfleoedd hyfforddi priodol.
- 5.6 Archwiliwyd cofnodion awdurdodiadau, cymwysterau a hyfforddiant deg swyddog a oedd yn cyflawni rheolaethau bwyd swyddogol yn ystod y ddwy flynedd flaenorol. Roedd yr awdurdod yn cadw'r cofnodion ar ffurf electronig, ac roedd archwilwyr yn gallu gwirio bod yr holl swyddogion

wedi derbyn yr isafswm o ddeg awr o ddatblygiad proffesiynol parhaus yn ôl y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd a gweithdrefnau'r awdurdod ei hun.

- 5.7 Roedd swyddogion wedi'u hawdurdodi o dan beth deddfwriaeth, ond roedd nifer o statudau sy'n gofyn am awdurdodiad penodol wedi'u hepgor o'r dogfennau awdurdodi. Roedd yr awdurdod hefyd wedi awdurdodi swyddogion o dan Ddeddf Diogelu Bwyd a'r Amgylchedd 1985. Yr ASB yw'r awdurdod awdurdodi mewn perthynas â'r ddeddf hon. Nododd yr archwilwyr nad oedd pwerau'r swyddogion wedi'u cyfyngu'n briodol lle bo angen.
- 5.8 Cyflwynodd yr awdurdod dystiolaeth o awdurdodiadau swyddogion a oedd yn cyd-fynd â'u cymwysterau ar gyfer pob swyddog ond un; nid oedd cofnodion cymwysterau'r swyddog hwn ar gael o gwbl.
- 5.9 Roedd swyddogion hylendid a safonau bwyd wedi derbyn llawer o'r hyfforddiant gofynnol er mwyn cyflawni agweddau technegol ar eu gwaith. Roedd swyddogion wedi mynychu ystod eang o gyrsiau arbenigol, gan gynnwys croeshalogi, *sous-vide*, pecynnu dan wactod, puro pysgod cregyn, rheoleiddio alergenau a bwyd wedi'i fewnforio. Serch hynny, byddai'r awdurdod yn elwa ar sicrhau bod yr holl swyddogion yn derbyn hyfforddiant HACCP yn gymesur â'u dyletswyddau.

Argymhellion

5.10 Dylai'r awdurdod:

- (i) Adolygu a diwygio ei awdurdodiadau i sicrhau y caiff swyddogion eu hawdurdodi'n briodol dan yr holl ddeddfwriaeth berthnasol, ac i sicrhau y caiff asesiadau cymhwysedd swyddogion eu dogfennu. [Y Safon – 5.1]
- (ii) Sicrhau y caiff swyddogion sydd â gwybodaeth arbenigol eu penodi i fod â'r cyfrifoldeb arweiniol dros ddeddfwriaeth hylendid bwyd a safonau bwyd. [Y Safon – 5.2]
- (iii) Sicrhau y caiff nifer priodol o swyddogion awdurdodedig eu penodi i gyflawni rheolaethau swyddogol hylendid bwyd a safonau bwyd, yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. [Y Safon – 5.3]
- (iv) Sicrhau bod yr holl swyddogion awdurdodedig yn bodloni'r gofynion hyfforddi sydd wedi'u gosod yn y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd; gan gynnwys hyfforddiant HACCP. [Y Safon – 5.4]
- (v) Cadw cofnodion o gymwysterau academiaidd neu gymwysterau eraill perthnasol ar gyfer swyddogion hylendid bwyd awdurdodedig. [Y Safon – 5.5]

6 Cyfleusterau a Chyfarpar

- 6.1 Roedd gan yr awdurdod y cyfleusterau a'r offer angenrheidiol sy'n ofynnol er mwyn cyflawni gwasanaethau hylendid bwyd a safonau bwyd yn effeithiol, ac roeddent wedi'u storio'n briodol ac yn hygyrch i'r swyddogion perthnasol.
- 6.2 Roedd gweithdrefn ar gyfer graddnodi a chynnal a chadw'r offer wedi'i datblygu a'i dogfennu yn y Weithdrefn Monitro Tymheredd Bwyd. Nododd y weithdrefn hon y trefniadau ar gyfer sicrhau bod cyfarpar, megis thermomedrau, yn cael eu nodi'n gywir, eu hasesu er mwyn sicrhau eu cywirdeb a'u taflu os oeddent yn ddiffygiol. Roedd y polisi yn cyfeirio at brofi amlderau, ynghyd â chamau y dylid eu cymryd pan eid y tu hwnt i'r goddefiannau.
- 6.3 Roedd y swyddogion wedi'u cyflenwi â thermomedrau a oedd yn cael eu graddnodi drwy ddefnyddio thermomedr a oedd wedi'i raddnodi mewn labordy a chapiau profi. Câi'r cyfarpar a roddwyd i swyddogion ei raddnodi yn fisol o leiaf. Roedd cofnodion graddnodi yn cael eu cynnal gan yr awdurdod.
- 6.4 Cadarnhaodd archwiliad o'r cofnodion yn ymwneud â'r gwiriadau graddnodi diweddaraf bod pob un o fewn y lefelau goddefiant yn unol â'r canllawiau a gyhoeddir yn ganolog.
- 6.5 Roedd cronfeydd data sefydliadau bwyd yr awdurdod yn gallu darparu'r wybodaeth sy'n ofynnol gan yr ASB. Cynhaliwyd nifer o brofion yn ystod yr archwiliad a gadarnhaodd fod y gronfa ddata'n cael ei gweithredu mewn modd a oedd yn cynhyrchu adroddiadau cywir.
- 6.6 Roedd copïau wrth gefn o'r gronfa ddata yn cael eu cadw'n rheolaidd, ynghyd â dogfennau electronig eraill a ddefnyddiwyd mewn perthynas â gwasanaethau gorfodi cyfraith bwyd, fel nad oedd data'n cael ei golli.
- 6.7 Roedd gan yr awdurdod systemau ar waith i sicrhau parhad busnes a lleihau niwed drwy atal neu leihau effaith digwyddiadau diogelwch. Roedd swyddogion wedi'u darparu â chyfrineiriau unigol ac roedd mynediad at greu a dileu data wedi'i gyfyngu ar sail unigol. Roedd protocolau mewnbynnu data hefyd ar waith, a thrafodwyd materion cronfeydd data yn ystod cyfarfodydd tîm er mwyn sicrhau cysondeb.

7 Ymyriadau ac Arolygiadau mewn Sefydliadau Bwyd

Hylendid Bwyd

- 7.1 Yn 2014/15 hysbysodd yr awdurdod drwy system LAEMS bod pob sefydliad bwyd ond un o'r 2,151 sefydliad bwyd yng nghategori A i E a oedd yn disgwyl arolygiad wedi'u harolygu. At hynny, roedd 97% o'r busnesau bwyd yn 'cydymffurfio i raddau helaeth' gyda chyfraith hylendid bwyd (ac eithrio busnesau heb eu sgorio a'r rheiny nad ydynt yng nghwmpas y cynllun sgorio risg). Roedd hyn yn gyson â'r canran o sefydliadau a nodwyd eu bod yn 'cydymffurfio i raddau helaeth' y llynedd.
- 7.2 Roedd yr awdurdod wedi datblygu gweithdrefnau cofnodedig gyda'r nod o sefydlu dull cyson wrth gyflawni ymyriadau hylendid bwyd ac ailymweliadau, a oedd yn cynnwys dull ar gyfer ymdrin â busnesau newydd. Yn gyffredinol, roedd y gweithdrefnau hyn yn unol â gofynion y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd a'r canllawiau a gyhoeddir yn ganolog.
- 7.3 Roedd gweithdrefnau hefyd ar waith ar gyfer ymyriadau mewn sefydliadau cymeradwy. Cadarnhaodd archwiliad o'r gweithdrefnau hyn fod pob un ohonynt yn cyfeirio at ddeddfwriaeth berthnasol, eu bod wedi'u hadolygu'n ddiweddar, a'u bod yn cyd-fynd â gofynion y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd a chanllawiau perthnasol a gyhoeddir yn ganolog.
- 7.4 Roedd yr awdurdod hefyd wedi mabwysiadu canllawiau a gyhoeddwyd gan yr ASB yng Nghymru ar y cyd â Phanel Arbenigwyr Diogelwch Bwyd Penaethiaid Iechyd y Cyhoedd Cymru mewn perthynas â thynnu sylw at sefydliadau sy'n peri pryder, drwy gyflwyno gweithdrefn 'tynnu sylw' ar wahân sy'n cynnwys canllawiau Penaethiaid Iechyd y Cyhoedd Cymru.
- 7.5 Dangosodd yr wybodaeth a ddarparwyd yn ystod yr archwiliad bod yr awdurdod wedi mabwysiadu dull sy'n seiliedig ar risg er mwyn rheoli ei raglen ymyriadau hylendid bwyd. Hysbysodd yr awdurdod bod 283 o sefydliadau bwyd mwy na 28 diwrnod yn hwyr yn derbyn ymyriad cyn yr archwiliad, ac roedd 13% ohonynt yng nghategori A-C. Roedd y sefydliad categori A fis yn hwyr, roedd y sefydliadau categori B yn amrywio o ddau i bum mis, ac roedd y sefydliadau categori C hyd at 21 mis yn hwyr.

- 7.6 Roedd gweddill y sefydliadau a nodwyd eu bod yn hwyr yn derbyn ymyriad yng nghategoriâu D ac E; ac yn cynnwys 22 o sefydliadau yng nghategori D, a 225 o sefydliadau yng nghategori E. Roedd hefyd chwe sefydliad nad oedd wedi'u sgorio.
- 7.7 Roedd yr awdurdod wedi datblygu ffurflen *aide-memoire* ar gyfer archwiliadau hylendid bwyd er mwyn helpu swyddogion wrth arolygu busnesau bwyd.
- 7.8 Yn ystod yr archwiliad, archwiliwyd cofnodion yn ymwneud â deg sefydliad bwyd. Yn y blynyddoedd diweddar, cadarnhaodd archwilwyr bod wyth o'r sefydliadau hyn wedi'u harolygu ar yr amllder sy'n ofynnol yn ôl y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. Serch hynny, nodwyd bod un sefydliad categori C wedi'i arolygu bythefnos yn hwyrach na'r amllder gofynnol, sy'n groes i'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd.
- 7.9 Roedd cofnodion arolygu ar gael ac yn ddealladwy ar gyfer y 10 sefydliad bwyd a archwiliwyd, a chasglwyd digon o wybodaeth i alluogi archwilwyr i wirio bod y swyddogion wedi ystyried maint a chwmpas gweithrediadau'r busnes. Serch hynny, mewn tri achos cofnodwyd gwybodaeth anghyflawn mewn perthynas â maint y gweithrediadau a gyflawnir.
- 7.10 Mewn wyth achos, roedd lefel y manylion a gofnodwyd ar ffurflenni *aide-memoire* yn briodol er mwyn gallu gwirio y cyflawnwyd asesiadau trylwyr o gydymffurfiaeth y busnes â'r gofynion mewn perthynas â HACCP. Yn y ddau achos arall, nid oedd yr wybodaeth a gofnodwyd gan swyddogion ar ffurflenni *aide-memoire* arolygiadau yn ddigonol er mwyn dangos y cyflawnwyd asesiadau trylwyr o gydymffurfiaeth y busnes.
- 7.11 Mewn saith o'r deg achos, cadarnhaodd cofnodion arolygu bod swyddogion wedi cyflawni asesiad priodol o effeithiolrwydd mesurau rheoli croeshalgi yn unol â chanllawiau cyfredol. Yn yr achosion eraill, nid oedd digon o wybodaeth i ddangos bod swyddogion wedi ystyried cydymffurfiaeth busnesau yn llawn o ran diogelu bwyd rhag cael ei groeshalgi.
- 7.12 Roedd archwilwyr yn gallu cadarnhau y cynhaliwyd, yn gyffredinol, asesiad digonol o hyfforddiant a thrafodaethau gyda phobl sy'n ymdrin â bwyd ac eithrio'r gweithredwyr busnesau bwyd lle bo hynny'n briodol.

Roedd tystiolaeth ar gael mewn tri achos i ddangos yr ystyriwyd bwyd wedi'i fewnforio, ac mewn dau achos roedd tystiolaeth i ddangos y gwiriwyd tarddle'r bwyd wedi'i fewnforio mewn perthynas â marciau iechyd. Yn yr achosion eraill, nid oedd digon o dystiolaeth ar gael.

- 7.13 Roedd y sgoriau risg a roddwyd i sefydliadau yn cyd-fynd â chanfyddiadau'r arolygiad ar y cyfan. Mewn perthynas ag un achos, trafododd archwilwyr yr angen i sicrhau bod swyddogion yn ystyried hanes cydymffurfio a diffyg cydymffurfio rheolaidd wrth bennu'r sgôr briodol ar gyfer hyder mewn rheolwyr, fel sy'n ofynnol yn ôl y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd.
- 7.14 Nododd archwilwyr bod y rheswm dros ddiwygio'r sgôr wedi'i gofnodi a'i adolygu gan ail swyddog ym mhob achos ond un pan fo sgôr risg wedi gostwng ar ôl arolygiad, fel sy'n ofynnol yn ôl y gweithdrefnau lleol.
- 7.15 Lle'r oedd angen ailymweld, cadarnhaodd cofnodion bod yr ailymweliadau wedi'u cyflawni o fewn yr amserlen a nodwyd yng ngweithdrefn ailymweld yr awdurdod.
- 7.16 Hysbysodd yr awdurdod yr ASB cyn yr archwiliad bod 27 sefydliad cymeradwy yn ei ardal, ac archwiliwyd cofnodion mewn perthynas â deg ohonynt.
- 7.17 Roedd yr awdurdod wedi dilyn gweithdrefnau cymeradwyo yn gywir yn y tri achos a archwiliwyd. Yng ngweddill yr achosion, lle rhoddwyd cymeradwyaeth amodol, ni chyflawnwyd ailarolygiad i wirio cydymffurfiaeth â gofynion gweithredol o fewn y cyfnod gofynnol o dri mis. Serch hynny, rhoddwyd cymeradwyaeth lawn o fewn chwe mis yn yr achosion hyn.
- 7.18 Roedd yr wybodaeth a gasglwyd yn y ffurflenni *aide-memoire* yn ystod yr arolygiadau diweddaraf mewn sefydliadau cymeradwy yn ddigon i gadarnhau bod swyddogion wedi cyflawni asesiadau trylwyr o gydymffurfiaeth busnesau â gofynion hylendid bwyd mewn chwe achos. Yn y pedwar achos arall, roedd cofnodion wedi'u llenwi i raddau mewn perthynas ag asesu systemau rheoli diogelwch bwyd.
- 7.19 Ym mhob achos roedd archwilwyr yn gallu cadarnhau bod swyddogion wedi asesu defnydd y busnes o farciau iechyd, a bod y busnes wedi

asesu marciau ID/marciau iechyd deunyddiau amrwd yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd.

- 7.20 Roedd y sgoriau risg a roddwyd i sefydliadau cymeradwy yn gyson â chanfyddiadau'r arolygiad ym mhob achos.
- 7.21 Dangosodd yr wybodaeth ar ffeiliau'r sefydliadau bod swyddogion yn cymryd camau dilynol priodol, ac eithrio un achos lle nad oedd digon o wybodaeth ar gael i nodi'r camau a gymerwyd.
- 7.22 Roedd yr awdurdod wedi datblygu strategaeth orfodi amgen (AES) a oedd yn nodi'r dull y dylai swyddogion ei gymryd. Byddai'r weithdrefn yn elwa ar gael ei hadolygu er mwyn sicrhau eglurdeb o ran pwy ddylai weithredu'r AES, a sicrhau y caiff yr wybodaeth ei hadolygu gan swyddog awdurdodedig a chymwys pan fo gweithdrefn orfodi amgen yn cynnwys swyddog heb ei gymhwyso yn casglu gwybodaeth a data.
- 7.23 Nododd yr archwilwyr bod y weithdrefn bresennol yn eithrio sefydliadau sy'n destun y Cynllun Sgorio Hylendid Bwyd o'r cynllun AES, sy'n groes i'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd a chanllawiau a gyhoeddir yn ganolog. Byddai'r awdurdod yn elwa ar adolygu'r agwedd hon ar y weithdrefn, a allai ei helpu i ymestyn yr AES ragor o safleoedd.
- 7.24 Dewiswyd deg ffeil i'w harchwilio yn ystod yr arolygiad. Mewn un achos, cyflawnwyd yr ymyriad AES ar yr amllder cywir. Yn y naw achos arall, nid oedd wedi'i gyflawni ar yr amllder a nodir yn y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd gyda'r ystod yn amrywio o naw mis hyd at naw mlynedd.
- 7.25 Ym mhob achos, nid oedd archwilwyr yn gallu canfod tystiolaeth i awgrymu y defnyddiwyd yr holiaduron AES a oedd yn y weithdrefn leol, ac nid oedd y gweithgarwch AES a oedd yn y ffeil yn gyson â'r weithdrefn. Roedd hyn oherwydd bod ymyriadau safonau bwyd yn cael eu defnyddio i gofnodi gweithgarwch AES hylendid bwyd, heb gadw cofnodion penodol mewn perthynas â'r asesiad hylendid bwyd.

Argymhellion

- 7.26 Dylai'r awdurdod:
- (i) Sicrhau bod ymyriadau/arolygiadau hylendid bwyd yn cael eu cynnal ar yr adegau sy'n ofynnol yn ôl y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd [Y Safon – 7.1]
  - (ii) Cynnal ymyriadau/arolygiadau hylendid bwyd yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd, canllawiau a gyhoeddir yn ganolog, a'i weithdrefnau [Y Safon – 7.2]
  - (iii) Asesu cydymffurfiaeth sefydliadau yn ei ardal yn llawn â'r safonau sydd wedi'u pennu gan y gyfraith. Cymryd camau priodol yn sgil unrhyw achos o ddiffyg cydymffurfio a ganfyddir, yn unol â Pholisi Gorfodi'r awdurdod [Y Safon – 7.3]
  - (iv) Sicrhau y caiff y gweithdrefnau cofnodedig eu hadolygu a'u diwygio mewn perthynas â gweithdrefnau cofnodedig ar gyfer AES a chyfarwyddiadau cronfa ddata penodol ar gyfer cofnodi sefydliadau cymeradwy [Y Safon – 7.4]
  - (v) Sicrhau bod arsylwadau a wnaed a data a gasglwyd yn ystod arolygiad hylendid bwyd yn cael eu cofnodi'n amserol fel na chaiff gwybodaeth berthnasol ei cholli [Y Safon – 7.5]

Ymweliadau Dilysu â Safleoedd Bwyd

- 7.27 Yn ystod yr archwiliad, gwnaed ymweliadau dilysu â dau sefydliad bwyd gyda swyddogion awdurdodedig yr awdurdod a oedd wedi cynnal yr arolygiadau hylendid bwyd diwethaf. Prif amcan yr ymweliadau oedd ystyried effeithiolrwydd asesiad yr awdurdod o gydymffurfiaeth y busnes bwyd â gofynion cyfraith bwyd.
- 7.28 Roedd y swyddogion yn hyddysg am y busnesau ac yn gallu cyfleu dealltwriaeth briodol o'r risgiau diogelwch bwyd sy'n gysylltiedig â'r gweithgareddau ym mhob sefydliad. Dangosodd y swyddogion eu bod wedi cynnal arolygiad trwyadl a'u bod wedi asesu cydymffurfiaeth â

gofynion cyfreithiol a chanllawiau a gyhoeddir yn ganolog mewn modd priodol, ac roeddent yn cynnig cyngor defnyddiol i'r gweithredwyr busnesau bwyd.

Safonau Bwyd

- 7.29 Yn 2014/15, roedd yr awdurdod wedi rhoi gwybod drwy'r system LAEMS bod 35.06% o sefydliadau bwyd yng nghategori A-C a oedd yn disgwyl arolygiad wedi'u harolygu.
- 7.30 Roedd 2,151 o sefydliadau bwyd yng nghronfa ddata safonau bwyd yr awdurdod adeg yr archwiliad, ac roedd 652 ohonynt yn hwyr yn derbyn ymyriad safonau bwyd. Roedd ymyriadau hwyr yn cynnwys 257 risg ganolog, a 395 risg isel. Nid oedd unrhyw sefydliad risg uchel yn hwyr yn derbyn ymyriad adeg yr archwiliad.
- 7.31 Roedd yr awdurdod wedi datblygu gweithdrefn arolygu safonau bwyd, a oedd yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd gan fwyaf. Nodwyd côd tramgwydd (*breach code*) sylweddol gan yr awdurdod fel dangosydd perfformiad, a datblygwyd y weithdrefn ymhellach yn ystod cyfnod yr archwiliad i gynnwys sbardun i'r swyddogion gymryd camau dilynol yn y sefydliadau hynny lle nodwyd enghreifftiau sylweddol o fynd yn groes i'r Cod.
- 7.32 Roedd yr awdurdod wedi datblygu dwy ffurflen *aide-memoire* arolygu safonau bwyd; un ar gyfer gweithgynhyrchwyr/proseswyr mawr, ac un a oedd wedi'i gyflwyno'n ddiweddar i'w defnyddio mewn sefydliadau nad ydynt yn gweithgynhyrchu. Nid oedd archwilwyr yn gallu gwirio defnydd yr ail ffurflen *aide-memoire* yn ystod yr archwiliad.
- 7.33 Yn ystod yr archwiliad, aethpwyd ati i archwilio cofnodion ar gronfa ddata'r awdurdod ac ar gopi caled ar gyfer deg sefydliad bwyd y cofnodwyd eu bod wedi bod yn destun arolygiadau safonau bwyd.
- 7.34 Roedd yr hanes yn ffeiliau saith sefydliad yn cadarnhau eu bod wedi'u harolygu dros y blynyddoedd diwethaf ar yr amllder gofynnol a nodir yn y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. Serch hynny, nid oedd tri sefydliad risg ganolog wedi'u harolygu ar yr amllder gofynnol. Roedd ymyriadau yn y sefydliadau hyn wedi'u cynnal rhwng 44 diwrnod ac oddeutu 15 mis ar ôl y dyddiad bwriedig. Mae'n ofynnol o dan y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd

fod ymyriadau'n cael eu cynnal o fewn 28 diwrnod o'r dyddiad bwriadedig.

- 7.35 Roedd ffurflenni *aide-memoire* yr arolygiad diwethaf ar gael ar gyfer wyth o'r deg achos a ddewiswyd ar gyfer yr archwiliad. Yn y ddau achos arall, nid oedd arsylwadau'r swyddogion ar gael i'w harchwilio.
- 7.36 Pan oedd arsylwadau ar gael, roedd archwilwyr yn gallu gwirio bod y swyddog wedi ystyried y math o weithgarwch bwyd a gyflawnwyd, wedi gallu asesu system ansawdd gofnodedig y sefydliad ac wedi asesu cydymffurfiaeth â manylebau'r cyflenwyr.
- 7.37 Yn yr achosion eraill, nid oedd archwilwyr yn gallu cadarnhau bod swyddogion wedi ystyried maint y gweithrediadau bwyd, na bod asesiadau trylwyr o ofynion safonau bwyd wedi'u cynnal.
- 7.38 Nid oedd archwilwyr yn gallu cadarnhau y cymerwyd camau dilynol ar y materion a nodwyd yn flaenorol yn y chwe achos yr oedd hyn yn berthnasol. Ym mhump o'r achosion hyn, nid oedd arsylwadau o arolygiadau blaenorol ar gael, ac yn yr achos arall nid oedd archwilwyr yn glir p'un a oedd mater a oedd yn codi'n rheolaidd wedi bod yn destun mesurau gorfodi priodol.
- 7.39 Mewn perthynas â'r arolygiadau diweddaraf, roedd archwilwyr yn gallu cadarnhau bod camau dilynol yn briodol yn wyth o'r deg achos yr archwiliwyd. Yn un achos, nid oedd archwilwyr yn glir ynghylch canfyddiadau'r swyddog gan nad oedd arsylwadau'r swyddog na'r adroddiad arolygu ar gael. Yn yr achos arall, gosodwyd cod tramgwydd sylweddol ar gronfa ddata electronig yr awdurdod, ond nid oedd archwilwyr yn gallu gwirio p'un a gymerwyd unrhyw gamau dilynol mewn perthynas â'r tramgwydd hwn.
- 7.40 Roedd yr awdurdod yn defnyddio'r cynllun sgorio ymyriadau yn Atodiad 5 y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd ar gyfer pennu amlderau ymyriadau safonau bwyd. Mewn wyth achos, roedd y sgoriau risg yn gyson â'r wybodaeth a oedd yn y cofnodion arolygu. Yn un o'r ddau achos arall, nid oedd y sgoriau cydymffurfio yn adlewyrchu tramgwydd sylweddol. Yn yr achos arall, nid oedd y sgôr 'risg i ddefnyddwyr' yn adlewyrchu natur gweithrediadau'r sefydliad.

- 7.41 Roedd yr awdurdod wedi dogfenu ei ddull ar gyfer ymyriadau AES. Argymhellir y dylid darparu rhagor o ganllawiau er mwyn sicrhau ei bod yn glir pwy ddylai weithredu'r AES, ac y caiff yr wybodaeth hon ei hadolygu gan swyddog awdurdodedig a chymwys pan fo gweithdrefn orfodi amgen yn golygu bod swyddog heb ei gymhwyso yn casglu gwybodaeth a data.
- 7.42 Nododd yr awdurdod ei fod yn defnyddio cynllun AES, a dewiswyd ffeiliau deg sefydliad i'w harchwilio.
- 7.43 O'r deg ffeil a ddewiswyd, roedd archwilwyr yn gallu cadarnhau bod pob un wedi bod yn destun arolygiad cynradd. Fodd bynnag, dim ond tri o'r rhain a oedd yn gymwys am ymyriad AES yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. Dylai'r achosion eraill, yn seiliedig ar eu categori risg, fod wedi bod yn destun arolygiad, arolygiad rhannol neu archwiliad, yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd.
- 7.44 Cafodd yr AES ei chyflawni ar yr amllder cywir mewn dau achos yn unig. Yn y sefydliadau eraill, cyflawnwyd AES rhwng un a 24 mis ar ôl y dyddiad bwriadedig.
- 7.45 Roedd archwilwyr yn gallu cadarnhau bod digon o gofnodion ar gael i ddangos y cyflawnwyd AES yn unol â gweithdrefn yr awdurdod ym mhob achos. Roedd yn gallu cadarnhau hefyd bod yr AES wedi'i chyflawni gan swyddogion awdurdodedig sydd â chymwysterau addas, a phan oedd gwybodaeth yn cael ei chasglu gan swyddog nad oedd â'r cymwysterau, bod yr wybodaeth wedi'i hadolygu gan swyddog awdurdodedig a chymwys.

Argymhellion

- 7.46 Dylai'r awdurdod:
- (i) Sicrhau bod ymyriadau/arolygiadau safonau bwyd yn cael eu cynnal ar yr amllder gofynnol a bennir gan y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. [Y Safon – 7.1]
  - (ii) Cynnal ymyriadau/arolygiadau safonau bwyd, gan gynnwys

strategaethau gorfodi amgen a chofrestru sefydliadau yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd a chanllawiau a gyhoeddir yn ganolog. [Y Safon – 7.2]

- (iii) Asesu cydymffurfiaeth sefydliadau yn ei ardal â'r safonau sydd wedi'u pennu gan y gyfraith. Cymryd camau priodol yn sgil unrhyw achos o ddiffyg cydymffurfio, yn unol â Pholisi Gorfodi'r awdurdod. [Y Safon – 7.3]
- (iv) Diwygio'r gweithdrefnau AES i gynnwys canllawiau ar bwy ddylai gyflawni ac adolygu'r wybodaeth a gesglir yn ystod strategaeth orfodi amgen [Y Safon – 7.4].
- (v) Sicrhau bod arsylwadau a wnaed a/neu'r data a gasglwyd yn ystod arolygiad/ymyriad safonau bwyd yn cael eu cofnodi'n amserol fel na chaiff gwybodaeth berthnasol ei cholli. [Y Safon – 7.5]

Ymweliad Dilysu â Busnes Bwyd

- 7.47 Yn ystod yr archwiliad, cynhaliwyd ymweliad dilysu â dau fusnes bwyd gyda'r un swyddog awdurdodedig a gynhaliodd yr arolygiad safonau bwyd mwyaf diweddar o'r safle. Prif amcan yr ymweliad oedd asesu effeithiolrwydd asesiad yr awdurdod o'r systemau sydd gan y busnes i sicrhau bod bwyd yn bodloni gofynion cyfraith safonau bwyd.
- 7.48 Nododd yr awdurdod bod swyddogion yn gallu dangos eu gwybodaeth am y busnes er nad oedd digon o gofnodion manwl ynghylch yr ymyriad mewn un achos, a'u bod yn gallu rhoi sicrwydd i'r archwilwyr bod asesiadau o reolaethau safonau bwyd wedi'u cyflawni fel rhan o'r arolygiad. Mewn perthynas â'r ail ymweliad, trafododd archwilwyr bwysigrwydd bod y swyddog yn cofnodi sut aseswyd cydymffurfiaeth â gofyniad statudol penodol.

8 Cwynion am Fwyd a Sefydliadau Bwyd

8.1 Roedd yr awdurdod wedi datblygu gweithdrefnau ar gyfer ymchwilio i gwynion am fwyd a safleoedd bwyd. Roedd y canllawiau wedi'u datblygu'n unol â chanllawiau a gyhoeddir yn ganolog, ac roedd yn cynnwys y gwasanaethau diogelwch bwyd a safonau bwyd.

8.2 Roedd y gweithdrefnau yn gosod amseroedd ymateb targed ar gyfer ymchwilio i gwynion mewn perthynas â hylendid bwyd. Hysbyswyd yr archwilwyr bod amseroedd ymateb ar wahân ar gyfer ymchwilio i gwynion safonau bwyd, ond nid oedd yr amseroedd ymateb hyn wedi'u cynnwys yn nogfennau'r gweithdrefnau. Byddai'r gweithdrefnau'n elwa ar gael eu diwygio er mwyn sicrhau y nodir yr holl amseroedd ymateb perthnasol yn y gweithdrefnau ar gyfer pob rhan o'r gwasanaeth.

Hylendid Bwyd

8.3 Cynhaliwyd archwiliad o gofnodion deg cwyn hylendid bwyd a ddaeth i law yr awdurdod yn ystod y ddwy flynedd cyn yr archwiliad hwn. Yn gyffredinol, archwiliwyd pob cwyn yn unol â gweithdrefn yr awdurdod, ac eithrio dau achos lle nad oedd digon o wybodaeth yn y ffeil er mwyn i'r archwilwyr wirio a gymerwyd y camau priodol.

8.4 Roedd archwilwyr yn gallu sefydlu bod yr amseroedd ymateb targed yn y gweithdrefnau lleol wedi'u bodloni ym mhob achos, ac eithrio un achos, lle cofnodwyd amser ymateb o 20 diwrnod ar gyfer cwyn di-enw.

8.5 Cadarnhaodd cofnodion bod yr achwynydd wedi'i hysbysu am ganlyniad yr ymchwiliadau ym mhob achos ond un.

Safonau Bwyd

8.6 Cadarnhaodd cofnodion mewn perthynas â deg cwyn safonau bwyd bod pob un wedi'i ymchwilio iddo yn unol â gweithdrefn yr awdurdod a chanllawiau a gyhoeddir yn ganolog.

8.7 Ym mhob achos, lle'r oedd yr achwynydd wedi rhoi ei fanylion i'r awdurdod, cawsant wybod am ganlyniad yr ymchwiliad mewn modd amserol.

Argymhellion

8.8 Dylai'r awdurdod:

- (i) Diwygio ei weithdrefn gwyno i gynnwys gwybodaeth am amseroedd ymateb targed a cytunedig arnynt ar gyfer cwynion safonau bwyd. [Y Safon – 8.1]
- (ii) Sicrhau y caiff cwynion a ddaw i law eu hymchwilio yn unol â gweithdrefnau lleol i gynnwys amseroedd ymateb targed, cymryd camau priodol, a rhoi gwybod i'r achwynydd am ganlyniad yr ymchwiliadau ar ôl iddynt ddod i ben. [Y Safon – 8.2]

9 Cynllun y Prif Awdurdod ac Egwyddor yr Awdurdod Cartref

- 9.1 Nid oedd ymroddiad yr awdurdod i'r cynllun Prif Awdurdod ac Egwyddor yr Awdurdod Cartref wedi'i osod yn y Cynllun Gwasanaeth nac yn ei Bolisi Gorfodi.
- 9.2 Roedd cyfeiriadau at ystyriaethau Prif Awdurdod a'r Awdurdod Cartref yn y gweithdrefnau cwynion a samplu, tra bod y gweithdrefnau digwyddiadau yn cyfeirio at y cynllun Prif Awdurdod, ac roedd y weithdrefn Hysbysiad Gwella Hylendid yn cyfeirio at Egwyddor yr Awdurdod Cartref.
- 9.3 Cafodd archwilwyr wybod bod swyddogion wedi derbyn cyfrineiriau er mwyn cael mynediad at wefan y Prif Awdurdod.
- 9.4 Er nad oedd gan yr awdurdod unrhyw gytundebau Prif Awdurdod ar waith, roedd archwilwyr yn gallu gwirio ei fod yn ystyried canllawiau Prif Awdurdod yn gyffredinol yn ei rinwedd fel awdurdod gorfodi. Roedd tystiolaeth mewn rhai achosion yn nodi bod yr awdurdod wedi mynd i'r afael â materion o bryder gyda'r Prif Awdurdodau, er nid bob tro. At hynny, ni hysbyswyd Awdurdodau Cartref a Gwreiddiol am faterion bob tro y byddai wedi bod yn briodol gwneud hynny.
- 9.5 Nid oedd gan yr awdurdod unrhyw gytundebau Prif Awdurdod ffurfiol ar waith, ond roedd cofnodion a archwilwyd yn ystod yr archwiliad yn dangos bod cyngor amserol a chywir wedi ei roi i fusnesau, a'i fod wedi ymateb yn briodol i geisiadau am wybodaeth gan awdurdodau lleol eraill.

Argymhellion

- 9.6 Dylai'r awdurdod:
- (i) Sirchau ei fod yn cysylltu â'r Prif Awdurdod, y Awdurdod Cartref neu'r Awdurdod Gwreiddiol mewn perthynas â throseddau a nodwyd yn ystod ymyriadau a samplau anfoddfaol. [Y Safon – 9.1, 9.4 a 9.6]

10 Cyngor i Fusnesau

- 10.1 Mae'r awdurdod wedi bod yn rhagweithiol o ran darparu cyngor ar hylendid bwyd, safonau bwyd a bwyd anifeiliaid i fusnesau. Roedd tystiolaeth i ddangos bod cyngor wedi'i roi yn ystod ymyriadau, yn ogystal ag ar gais, a hynny yn ysgrifenedig a thrwy ymweliadau cynghori os nad oedd y busnes wedi dechrau masnachu eto. Roedd ceisiadau busnesau am wybodaeth a chyngor wedi'u cofnodi ar gronfa ddata'r awdurdod.
- 10.2 Roedd gwybodaeth ar gael ar wefan yr awdurdod er mwyn cynorthwyo busnesau lleol, gan gynnwys cyngor ar:
- Gymeradwyo a chofrestru safleoedd bwyd;
  - Deddfwriaeth hylendid bwyd;
  - Y Cynllun Sgorio Hylendid Bwyd (CSHB);
  - Cwynion am fwyd;
  - Gwenwyn bwyd.
- 10.3 Roedd yr awdurdod wedi rhoi dolenni at y Sefydliad Safonau Masnach, yr Asiantaeth Safonau Bwyd, Sefydliad Siartredig Iechyd yr Amgylchedd, Ffederasiwn Bwyd a Diod, Defra, a'r Arolygiaeth Dŵr Yfed ar ei wefan ar gyfer cyngor busnes ac ystod cynhwysfawr o faterion bwyd.
- 10.4 Roedd yr awdurdod wedi darparu taflenni ar atal croeshalugi ac alergenau i fusnesau bwyd, ac roeddent wedi targedu safleoedd tecawê a bwytai gyda llythyr gwybodaeth ar alergedd pysgnau (*peanuts*). Roedd swyddogion hefyd wedi cynghori gwasanaeth Caffael Bwyd Addysg yr awdurdod ar safonau priodol ar gyfer contractau bwyd a gyflenwir i ysgolion a cholegau.

11 Cronfa Ddata Sefydliadau Bwyd

- 11.1 Roedd yr awdurdod wedi dogfennu ei weithdrefn ar gyfer cynnal a chadw ei gronfa ddata sefydliadau bwyd yn ei weithdrefn fusnes newydd. Casglwyd gwybodaeth i sicrhau cywirdeb y gronfa ddata drwy ymyriadau, ceisiadau cynllunio, gwybodaeth gan adrannau eraill, adroddiadau cronfa ddata a gwybodaeth leol y swyddogion. Byddai'r weithdrefn yn elwa ar ystyried rhagor o darddiadau data, gan gynnwys casglu gwastraff a chyfeirlyfrau busnes ar-lein.
- 11.2 Dewisodd yr archwilwyr ddeg sefydliad bwyd ar hap yn ardal yr awdurdod o'r Rhyngwlad. Roedd pob un wedi'u cynnwys yng nghronfa ddata'r awdurdod, gan gynnwys dau sefydliad nad oedd yn masnachu bellach. Roedd pob un wedi'u cynnwys yn ei raglenni arolygu bwyd.
- 11.3 Dangosodd ddadansoddiad o'r gronfa ddata rai gwallau mewn perthynas â nifer sylweddol o sgoriau risg hylendid bwyd a dyddiadau arolygiadau arfaethedig ar gyfer y rhaglenni arolygu hylendid bwyd a safonau bwyd. Hysbyswyd yr archwilwyr bod hyn o ganlyniad i gamgymeriad gan y gweithredwr.

Argymhellion

- 11.4 Dylai'r awdurdod:
- (i) Sicrhau bod data sgoriau risg a hylendid bwyd, ynghyd â dyddiadau arfaethedig arolygiadau hylendid bwyd a safonau bwyd yn cael eu cofnodi yng nghronfa ddata'r awdurdod a'u cadw'n gywir. [Y Safon – 11.1]

12 Arolygu a Samplu Bwyd

- 12.1 Roedd Cynllun Gwasanaeth yr awdurdod yn cynnwys nodau ac amcanion, a oedd yn cyfeirio'n benodol at fwydydd i'w samplu yn dilyn cwynion neu ymchwiliadau. Datblygwyd polisi ar y cyd ar gyfer gweithgarwch samplu microbiolegol a safonau bwyd, a fyddai'n elwa ar gynnwys cyfeiriad at samplu y tu allan i oriau a samplu gwelyau pysgod cregyn.
- 12.2 Datblygwyd a chyflwynwyd rhaglenni ar gyfer archwilio microbiolegol a dadansoddi cemegol ar gyfer bwyd a oedd yn berthnasol i flaenoriaethau cenedlaethol a rhanbarthol. Yn ogystal ag ariannu ei raglen samplu ei hun, roedd yr awdurdod wedi elwa ar gyllid gan yr ASB ar gyfer samplu safonau bwyd, fel rhan o Grŵp Safonau Masnach Gogledd Cymru.
- 12.3 Datblygwyd gweithdrefnau ar gyfer samplu microbiolegol a safonau bwyd, a oedd yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd a chanllawiau swyddogol yn gyffredinol. Serch hynny, nid oedd gwybodaeth mewn perthynas â threfniadau'r awdurdod ar gyfer bwyd poeth/oer, bwyd solid/wedi'i rewi a bwyd mewn sypiau hylif wedi'i nodi. Nid oedd manylion wedi'u datblygu mewn perthynas â samplu pysgod cregyn a'r protocol ar gyfer hysbysu perchennog y bwyd a phartïon eraill â diddordeb am samplau ffurfiol mewn perthynas ag archwiliadau microbiolegol ar gyfer bwyd.
- 12.4 Roedd yr awdurdod wedi penodi Dadansoddwr Cyhoeddus i ddadansoddi bwyd, ac roedd ganddo gytundeb ffurfiol ag Iechyd Cyhoeddus Cymru ar gyfer dadansoddi bwyd yn ficrobiolegol. Roedd y labordai ar restr gydnabyddedig o Labordai Swyddogol Dynodedig y Deyrnas Unedig.

Hylendid Bwyd

- 12.5 Cyflawnwyd gwiriadau archwilio o gofnodion mewn perthynas â naw sampl a gyflwynwyd ar gyfer archwiliad microbiolegol, a phob un ond un ohonynt yn ymwneud â chanlyniadau anfoddfaol.
- 12.6 Roedd pob sampl wedi'i gasglu gan swyddog awdurdodedig a oedd wedi'i hyfforddi'n briodol, ac roedd y canlyniadau ar gael yn ffeiliau'r sefydliadau bwyd.

- 12.7 Ym mhob achos perthnasol, rhoddwyd gwybod i'r busnesau am ganlyniadau anfoddhaol, ond mewn un achos ni hysbyswyd y busnes drwy gyfeiriad ei brif swyddfa. Dim ond mewn pedwar achos yr oedd tystiolaeth o gamau dilynol priodol ar gael.

Safonau Bwyd

- 12.8 Cynhaliwyd archwiliad o'r cofnodion mewn perthynas â deg sampl safonau bwyd, ac arweiniodd pob un ond un ohonynt at ganlyniadau anfoddhaol. Casglwyd pob un sampl yn briodol gan swyddogion a oedd wedi'u hawdurdodi a'u hyfforddi, ac roedd canlyniadau'r samplau ar gael yn ffeiliau'r sefydliadau bwyd ac yng nghronfa ddata cadw gwyliadwraeth bwyd yr ASB.
- 12.9 Ym mhob achos hysbyswyd y sefydliadau am y canlyniadau anfoddhaol, ond yn un achos nid oedd digon o dystiolaeth i alluogi archwilwyr i gadarnhau bod yr awdurdod wedi cysylltu â'r Awdurdod Cartref neu Wreiddiol perthnasol, fel sy'n ofynnol. Roedd archwilwyr yn gallu cadarnhau bod camau dilynol priodol wedi'u cymryd yn nhri o'r naw achos perthnasol. Yng ngweddill yr achosion, nid oedd digon o dystiolaeth i alluogi archwilwyr i gadarnhau p'un a oedd yr awdurdod wedi ymateb yn amserol i ganlyniadau anfoddhaol, neu wedi cymryd y camau dilynol gofynnol.

Argymhellion

12.10 Dylai'r awdurdod:

- (i) Diwygio a chyflwyno ei bolisi samplu cofnodedig i gynnwys trefniadau samplu tu allan i oriau a samplu gwelyau pysgod cregyn, a sicrhau bod ei raglen samplu yn cynnwys manylion mewn perthynas â samplu gwelyau pysgod cregyn. [Y Safon – 12.4]
- (ii) Diwygio ei weithdrefnau i gynnwys casglu neu brynu bwyd solid/wedi'i rewi a hylifol/mewn swp ar gyfer archwiliadau microbiolegol a dadansoddi safonau bwyd. Mewn perthynas ag archwiliadau microbiolegol, diwygio ei weithdrefn i gynnwys samplu gwelyau pysgod cregyn a hysbysiadau ffurfiol ynghylch canlyniadau samplu. [Y Safon – 12.5]
- (iii) Cymryd camau priodol yn unol â'i Bolisi Gorfodi pan nad ystyrir bod canlyniadau samplau yn foddhaol. [Y Safon – 12.7]

13 Rheoli ac Ymchwilio i Achosion a Chlefydau Heintus sy'n Gysylltiedig â Bwyd

- 13.1 Roedd yr awdurdod wedi pennu swyddog arweiniol ar gyfer rheoli clefydau trosglwyddadwy, a oedd yn mynychu digwyddiadau a drefnir ar gyfer swyddogion arweiniol awdurdodau lleol yn rheolaidd fel rhan o Raglen Hyfforddi Swyddogion Arweiniol Cymru.
- 13.2 Roedd yr awdurdod wedi datblygu gweithdrefn ar gyfer ymchwilio i achosion o glefydau trosglwyddadwy, yn unol â chanllawiau a gyhoeddir yn ganolog. Roedd y weithdrefn yn cyfeirio at 'Gynllun Achosion Cymru', sy'n rhoi cyfarwyddyd ar reoli achosion o glefydau trosglwyddadwy yng Nghymru, a oedd wedi'i ychwanegu i'r weithdrefn. Roedd y Cynllun wedi'i gynhyrchu gan grŵp aml-asiantaethol, a oedd yn cynnwys lechyd Cyhoeddus Cymru a Llywodraeth Cymru.

Arfer da – Pecyn a llyfr log o 'Achosion'

Roedd yr awdurdod wedi cyflwyno 'pecyn achosion' ym mhob un o'r tair swyddfa, a oedd yn rhoi offer angenrheidiol i'r staff ar gyfer ymdrin ag ymchwiliadau i achosion yn unol â'r gweithdrefnau. Roedd system 'llyfr log' hefyd wedi'i chyflwyno i gynorthwyo swyddogion wrth gadw cofnodion cywir o'r camau gweithredu yn ddyddiol.

- 13.3 Byddai gweithdrefn yr awdurdod yn elwa ar gael ei ddiweddarau er mwyn adlewyrchu'r trefniadau hyn.
- 13.4 Roedd yr awdurdod wedi cynhyrchu gweithdrefn ar gyfer ymchwilio i achosion achlysurol o hysbysiadau clefydau heintus sy'n gysylltiedig â bwyd. Cafodd y weithdrefn ei hategu â holiaduron i gynorthwyo swyddogion wrth ymchwilio i achosion, ac roedd yr awdurdod wedi cynhyrchu ystod o daflenni cyngor. Roedd y weithdrefn yn gyson â chanllawiau a gyhoeddir yn ganolog ym mhob achos, ac eithrio ymchwiliadau Campylobacter.
- 13.5 Nododd yr archwilyr bod y weithdrefn ar gyfer ymdrin â hysbysiadau o Campylobacter yn nodi y dylid anfon llythyr yn rhoi gwybod nad yw'r awdurdod yn ymchwilio i achosion o'r fath fel mater o drefn, oni bai bod y salwch yn rhan o achos (*outbreak*), neu os ydynt mewn grŵp risg penodol megis rhywun sy'n ymdrin â bwyd. Mae hyn i'r gwrthwyneb i'r

canllawiau a gyhoeddir yn ganolog a'r safon gytunedig a osodwyd gan Banel Arbenigol Clefydau Trosglwyddadwy Cymru Gyfan.

- 13.6 Roedd gan yr awdurdod drefniadau ar waith er mwyn ymateb i hysbysiadau o glefydau heintus sy'n gysylltiedig â bwyd a dderbynnir tu allan i oriau gwaith fel rhan o wasanaeth tu allan i oriau ffurfiol yr awdurdod. Roedd manylion cyswllt yr uwch reolwr perthnasol a'r swyddog arweiniol ar gyfer clefydau heintus sy'n gysylltiedig â bwyd ar gael i swyddogion a oedd ar ddyletswydd.
- 13.7 Dewiswyd hysbysiadau yn ymwneud â deg achos ysbeidiol o glefydau heintus sy'n gysylltiedig â bwyd er mwyn eu harchwilio. Roedd holiaduron wedi'u llenwi ar gael mewn wyth achos, a oedd yn cadarnhau bod swyddogion wedi cyfweld â'r unigolion a oedd wedi'u heintio ac wedi cynnal ymchwiliad trylwyr. Serch hynny, nid oedd digon o wybodaeth ar gael yn y ddau achos arall i gadarnhau y cynhaliwyd ymchwiliad i hysbysiadau *Campylobacter* a oedd wedi'u cadarnhau.
- 13.8 Yn yr wyth achos lle cynhaliwyd ymchwiliadau, roedd yr archwilyr yn gallu gwirio o'r cofnodion oedd ar gael y gwnaed cyswllt priodol â'r unigolion a oedd wedi'u heintio, a bod ymchwiliad trylwyr ac amserol wedi'i gynnal.
- 13.9 Hysbysodd yr awdurdod am ddau achos o glefydau heintus sy'n gysylltiedig â bwyd yn y ddwy flynedd cyn yr archwiliad, a chawsant eu dewis i'w harchwilio. Yn y ddau achos, cofnodwyd digon o wybodaeth i ddangos y cynhaliwyd ymchwiliad trylwyr, ac yr ystyriwyd datgan achos ffurfiol mewn trafodaeth â rhanddeiliaid perthnasol, yn unol â'r gweithdrefnau lleol a chanllawiau a gyhoeddir yn ganolog.
- 13.10 Roedd cofnodion mewn perthynas â rheoli ac ymchwilio i glefydau heintus sy'n gysylltiedig â bwyd yn cael eu cadw gan yr awdurdod am o leiaf chwe blynedd.

Argymhelliad

13.11 Dylai'r awdurdod:

- (i) Ddiwygio'r weithdrefn ar gyfer ymchwilio i achosion achlysurol o glefydau heintus sy'n gysylltiedig â bwyd, er mwyn sicrhau y caiff pob hysbysiad ei ymchwilio iddo yn unol â chanllawiau a gyhoeddir yn ganolog, a sicrhau y caiff y weithdrefn ei chyflwyno'n llawn. [Y Safon – 13.2]

14 **Digwyddiadau Diogelwch Bwyd**

- 14.1 Roedd gweithdrefn wedi'i datblygu ar gyfer ymateb i ddigwyddiadau bwyd, a oedd hefyd yn cynnwys cyfeiriad at drefniadau ar gyfer rhoi gwybod am ddigwyddiadau bwyd i'r ASB. Byddai'r weithdrefn yn elwa ar gael ei datblygu ymhellach, er mwyn cofnodi'r broses ymateb, a chofnodi'r rhybuddion bwyd a ddaw i law.
- 14.2 Dewisodd yr archwilwyr bum rhybudd bwyd a gyhoeddwyd yn y ddwy flynedd cyn yr archwiliad, ac roeddent yn gallu cadarnhau bod pob un wedi'u derbyn gan swyddog awdurdodedig a gweithredwyd arnynt. Fodd bynnag, roedd oedi cyn ymateb i un achos.
- 14.3 Roedd y camau gweithredu a gymerwyd gan yr awdurdod wedi'u dogfennu, ac roedd yr ohebiaeth, gan gynnwys negeseuon e-bost gan swyddogion yn ymwneud â rhybuddion bwyd, wedi'u cadw ac yn hawdd cael gafael arnynt.
- 14.4 Roedd yr archwilwyr yn gallu cadarnhau bod yr awdurdod yn ymwybodol o'r gofynion i hysbysu'r ASB am unrhyw beryglon bwyd difrifol lleol, neu ddim yn lleol, ac roeddent wedi gwneud hynny yn flaenorol.

15 Gorfodi

- 15.1 Roedd yr awdurdod wedi datblygu Polisi Gorfodi Diogelu'r Cyhoedd, a oedd yn cynnwys gweithrediadau rheoleiddiol a weithredir gan y gwasanaethau hylendid bwyd a safonau bwyd. Roedd y Polisi'n cael ei adolygu adeg yr archwiliad, ac roedd ar gael i'r cyhoedd a busnesau bwyd ar gais.
- 15.2 Roedd y Polisi Gorfodi wedi'i ddatblygu, i raddau helaeth, yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd a chanllawiau swyddogol. Fodd bynnag, nid oedd yn manylu ar drefniadau ar gyfer sicrhau cydymffurfiaeth â sefydliadau cyfraith bwyd pan mai'r awdurdod yw gweithredwr y busnes bwyd, na chwaith ei ddull o orfodi mewn busnesau sydd â Phrif Awdurdod neu Awdurdod Cartref.
- 15.3 Roedd yr awdurdod wedi datblygu gweithdrefnau ar gyfer camau dilynol a gorfodi. Roedd gweithdrefnau wedi'u datblygu ar gyfer darparu Hysbysiadau Gwahardd Brys o ran Hylendid, Hysbysiadau Gwahardd Brys a Hysbysiadau Cau'n Wirfoddol, a oedd yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. Roedd yr awdurdod wedi datblygu gweithdrefn ar gyfer Hysbysiadau Gwella Hylendid a Hysbysiadau Gwella a fyddai'n elwa ar gael eu hadolygu i gynnwys cyfeiriad at drefniadau Prif Awdurdod, ehangu hysbysiadau a chynnwys hysbysiadau a gyflwynir dan ddeddfwriaeth safonau bwyd benodol. Roedd gweithdrefn ar gyfer Hysbysiadau Camau Unioni ar waith, a byddai'n elwa ar gael ei datblygu ymhellach i gynnwys sefyllfaoedd lle efallai nad yw Hysbysiadau Camau Unioni yn briodol, canllawiau ar wirio cydymffurfiaeth a phryd dylid diddymu Hysbysiad Camau Unioni. Roedd yr awdurdod hefyd wedi datblygu gweithdrefn ar gyfer Atal ac Atafael Bwyd, a fyddai'n elwa ar gael ei datblygu i gynnwys mwy o fanylion ar y trefniadau lleol ar gyfer dinistrio a chael gwared ar fwyd, y weithdrefn ar gyfer ardystio bwyd anniogel, a'r trefniadau ar gyfer cyflwyno hysbysiadau condemnio bwyd.
- 15.4 Roedd gan swyddogion sy'n rhan o gyflawni rheolaethau swyddogol hylendid bwyd a safonau bwyd fynediad at ystod o ddogfennau templed, er mwyn eu cynorthwyo wrth baratoi ffeiliau achos ar gyfer argymhell erlyn neu Rybudd Syml. Trafododd archwilwyr yr angen i'r awdurdod gofnodi ei broses ar gyfer dechrau camau erlyn yn fwy clir.

- 15.5 Dangosodd yr awdurdod ei fod yn ymrwymedig i ddefnyddio cosbau gorfodi anffurfiol a rhai ffurfiol, er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â deddfwriaeth hylendid bwyd ac roedd wedi nodi mewn dogfennau cyn yr archwiliad ei fod wedi cymryd y camau gorfodi ffurfiol canlynol yn ystod y ddwy flynedd cyn yr archwiliad:
- 33 o Hysbysiadau Gwella Hylendid;
  - 3 Hysbysiad Camau Unioni;
  - 5 Cytundeb Cau yn Wirfoddol;
  - 5 Ildio Bwyd yn Wirfoddol;
  - 4 penderfyniad i erlyn
- 15.6 Dangosodd archwiliad o gofnodion cronfa ddata bod dau sefydliad oedd â sgôr o 0 a oedd wedi bod yn destun camau gorfodi ffurfiol er mwyn datrys y problemau a nodwyd. Hysbyswyd yr archwilwyr bod un yn destun camau erlyn pellach, ac roedd y llall wedi gorffen cynhyrchu bwyd risg uchel. At hynny, o'r pum sefydliad yr oedd eu cyflwr risg i iechyd yn golygu bod angen iddynt gau, roedd pob un wedi'u cywiro drwy gamau gorfodi priodol, ac roeddent yn ystyried cymryd camau erlyn ar gyfer tri ohonynt. Mewn un achos y byddai camau gorfodi pellach wedi bod yn briodol, roedd y busnes wedi dod â masnachu i ben yn barhaol. Roedd yr achos olaf wedi cau'n wirfoddol, heb yr angen i gymryd camau pellach.
- 15.7 Cynhaliwyd gwiriadau archwilio ar gyfer deg Hysbysiad Gwella Hylendid. Ym mhob achos, roedd yr archwilwyr wedi gallu sefydlu bod cyflwyno Hysbysiad Gwella Hylendid yn gam priodol, ac y manylwyd ar fanylion y tramgwyddau a nodwyd a'r mesurau y dylid eu cymryd i sicrhau cydymffurfiaeth.
- 15.8 Mewn dau achos, roedd rhestr wirio ar gael mewn ffeil, yn unol â gweithdrefn leol yr awdurdod. Mewn pum achos, roedd tystiolaeth i gadarnhau bod y dull gwasanaeth ar gael mewn ffeiliau. Mewn wyth achos, nodwyd cyfyngiadau amser addas. Serch hynny, yn y ddau achos arall, rhoddodd swyddogion gyfyngiadau amser sy'n is na'r lleifaswm o 14 diwrnod, sy'n mynd yn groes i ofynion statudol.
- 15.9 Sefydlodd archwilwyr y cynhaliwyd gwiriadau amserol ar gydymffurfiaeth mewn chwe achos. Yn yr achosion eraill, nid oedd modd sefydlu o'r

wybodaeth a ddarparwyd p'un a gyflawnwyd gwiriadau amserol ar gyfer cydymffurfiaeth.

- 15.10 Nododd yr archwilwyr bod yr awdurdod wedi derbyn a chytuno ar geisiadau am estyniad amser mewn dwy ffeil. Serch hynny, nid oedd y broses ar gyfer cytuno i'r estyniad yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd na chanllawiau a gyhoeddir yn ganolog. Cytunwyd ar un ar lafar, a derbyniwyd yr ail yn ystod gwiriad cydymffurfio ar ddyddiad dod i ben yr hysbysiad gwreiddiol.
- 15.11 Cynhaliwyd gwiriadau archwilio ar gyfer tri Hysbysiad Camau Unioni a chofnodion cysylltiedig, a gadarnhaodd bod y camau a gymerwyd yn briodol, ac y darparwyd yr holl wybodaeth briodol i weithredwr y busnes bwyd neu gynrychiolydd penodedig. Ym mhob achos, nodwyd natur y tramgwydd a'r rhesymau dros yr hysbysiad. Mewn dau achos o dri, roedd yr archwilwyr yn gallu gwirio bod geiriad yr hysbysiad yn briodol. Yn yr achos arall, roedd y geiriad a ddefnyddiwyd yn rhagori ar y gofyniad cyfreithiol.
- 15.12 Mewn dau achos, arwyddwyd yr Hysbysiadau Camau Unioni gan swyddog â fu'n dyst i'r tramgwydd. Yn yr achos arall, nid oedd tystiolaeth bod y swyddog yn fodlon â'r cyfiawnhad am gyflwyno'r hysbysiad.
- 15.13 Roedd tystiolaeth i ddangos bod yr hysbysiadau wedi'u cyflwyno'n briodol, ac y cynhaliwyd gwiriadau cydymffurfiaeth rheolaidd ac amserol, ar gyfer un o'r tri achos. Yn yr achosion eraill, nid oedd cofnodion gwasanaeth ar gael. At hynny, dangosodd gofnodion bod un o'r hysbysiadau wedi'i wirio deufis ar ôl ei gyflwyno. Yn yr achos arall, nid oedd unrhyw dystiolaeth y bu gwiriadau yn y cyfamser yn dilyn diddymu'r hysbysiad oddeutu pum mis ar ôl ei gyflwyno.
- 15.14 Mewn dau o'r tri achos, roedd archwilwyr yn gallu gwirio bod yr Hysbysiadau Camau Unioni wedi'u tynnu'n ôl mewn modd priodol. Yn yr achosion eraill, nid oedd unrhyw dystiolaeth y soniwyd wrth y busnes yn ysgrifenedig am dynnu'r Hysbysiad Camau Unioni yn ôl.
- 15.15 Roedd yr awdurdod wedi gweithredu pum hysbysiad 'Cau yn Wirfoddol' yn y ddwy flynedd cyn yr archwiliad, a dewiswyd pob un ohonynt i'w harchwilio. Ym mhob achos, roedd cyflwyno cytundeb Cau'n Wirfoddol

yn ddull priodol, a chadwyd digon o wybodaeth ar ffeiliau'r sefydliadau i gyfiawnhau Cau'n Wirfodol.

- 15.16 Mewn tri achos, cadarnhawyd cytundebau cau gwirfoddol yn ysgrifenedig, ac roedd pob un wedi'i lofnodi gan yr unigolion perthnasol. Yn y ddau achos arall, cadarnhawyd un yn ysgrifenedig drwy ddefnyddio llyfr nodiadau'r swyddog, ac nid oedd y geiriad yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. Yn yr achos arall nid oedd tystiolaeth gofnodedig o'r busnes yn cau ar gael.
- 15.17 Mewn dau achos, roedd archwilwyr yn gallu sefydlu bod yr awdurdod lleol wedi gwneud gwiriadau rheolaidd er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â'r cytundebau gwirfoddol, ac roedd yr awdurdod wedi hysbysu busnesau'n ysgrifenedig pan ddiddymwyd cytundeb cau'n wirfoddol. Yn yr achosion eraill, nid oedd digon o wybodaeth yn y ffeiliau i archwilwyr sefydlu'r camau a gymerwyd.
- 15.18 Yn y pum achos lle'r oedd bwyd wedi bod yn destun ildio'n wirfoddol, roedd y camau wedi bod yn briodol ac yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. Darparwyd derbynebau ar gyfer y bwyd, a oedd wedi'u llofnodi gan y swyddog ym mhob achos. Trafododd yr archwilwyr yr angen i sicrhau y caiff derbynebau eu cydlofnodi gan yr unigolyn sy'n ildio'r bwyd, bod yr amser, lleoliad a'r dull o ddinistrio yn cael ei gofnodi, a bod yr awdurdod yn cadw cofnod o'r dinistrio.
- 15.19 Roedd yr awdurdod wedi erlyn tri busnes am droseddau hylendid bwyd yn llwyddiannus, ac un ar gyfer troseddau safonau bwyd yn y ddwy flynedd cyn yr archwiliad. Ym mhob achos, roedd archwilwyr yn gallu cadarnhau bod yr erlyniadau wedi bod yn briodol, bod yr awdurdod lleol wedi cofnodi ei ystyriaethau mewn perthynas â'i Bolisi Gorfodi a chanllawiau swyddogol perthnasol i gefnogi ei benderfyniadau o ran gorfodi, a chyflawni'r erlyniadau heb oedi diangen. Trafododd yr archwilwyr yr angen i sicrhau bod swyddogaethau penodedig yn unol â Deddf Gweithdrefn ac Ymchwiliadau Troseddol 1996 wedi'u cofnodi yn y ffeiliau erlyn.

Argymhellion

15.20 Dylai'r awdurdod:

- (i) Adolygu a diwygio ei bolisi gorfodi i gynnwys manylion o'i drefniadau ar gyfer sicrhau cydymffurfiaeth â gofynion hylendid bwyd a safonau bwyd mewn sefydliadau y mae'n weithredwr busnes bwyd arnynt, a chyfeirio at y Cynlluniau Awdurdod Cartref a Phrif Awdurdod. [Y Safon – 15.1]
- (ii) Diwygio ei weithdrefnau gorfodi cofnodedig ar gyfer hysbysiadau gwella, hysbysiadau camau unioni ac atal ac atafael yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd a chanllawiau swyddogol, a chofnodi ei weithdrefn ar gyfer cyflawni rhybuddion syml ac erlyniadau. [Y Safon – 15.2]
- (iii) Sicrhau y caiff gwaith gorfodi hylendid bwyd, gan gynnwys Hysbysiadau Camau Unioni a Hysbysiadau Gwella Hylendid, ei gyflawni yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd, canllawiau a gyhoeddir yn ganolog a gweithdrefnau lleol. [Y Safon – 15.3]
- (iv) Sicrhau y caiff yr holl benderfyniadau ar gamau gorfodi eu gwneud ar ôl ystyried ei Bolisi Gorfodi. Dylid dogfennu'r rhesymau am unrhyw wro oddi wrth y meini prawf a nodwyd yn y Polisi Gorfodi. [Y Safon – 15.4]

16 Cofnodion ac Adroddiadau Ymyriadau/Arolygiadau

Hylendid Bwyd

- 16.1 Roedd cofnodion busnesau bwyd, gan gynnwys ffurflenni cofrestru, *aide-memoires* arolygu, a gohebiaeth yn cael eu storio gan yr awdurdod yn ei gronfa ddata sefydliadau bwyd electronig. Roedd manylion ynghylch y dyddiadau a'r mathau o ymyriadau a gynhaliwyd, yn ogystal â'r proffiliau risg a'r sgoriau hylendid bwyd, hefyd yn cael eu cadw ar y system.
- 16.2 Roedd yr wybodaeth mewn perthynas â sefydliadau bwyd a ddewiswyd i'w harchwilio yn hygyrch, ac roedd modd adfer dogfennau cysylltiedig ag ymyriadau ym mwyafrif yr achosion. Lle bo hynny'n berthnasol, roedd gwybodaeth yn ymwneud â'r tri ymyriad diwethaf ar gael ac roedd cofnodion yn cael eu cadw am chwe blynedd.
- 16.3 Mewn perthynas â chofnodion sefydliadau cymeradwy, roedd ffeiliau'n cynnwys crynodeb, dogfennau HACCP a chynlluniau'r safle. Fodd bynnag, nid oedd gweddill yr wybodaeth sy'n ofynnol yn ôl Atodiad 10 y Canllawiau Ymarfer Cyfraith Bwyd ar gael yn gyson ym mhob ffeil, gan gynnwys chwe achos lle nad oedd cynlluniau tynnu neu alw cynnyrch yn ôl ar frys ar gael.
- 16.4 Yn naw o'r deg achos a ddewiswyd i'w harchwilio, roedd ffurflenni cofrestru busnesau bwyd ar gael yng nghronfa ddata'r awdurdod. Mewn chwe o'r naw achos lle'r oedd ffurflenni cofrestru ar gael, roedd y ffurflenni wedi'u stampio â'r dyddiad y'u derbyniwyd fel sy'n ofynnol yn ôl y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd.
- 16.5 Hysbyswyd busnesau am wybodaeth mewn perthynas ag ymyriadau a gynhaliwyd gan yr awdurdod drwy llythyrau adrodd am arolygiadau. Ym mhob achos, roedd y llythyrau yn gwahaniaethu'n amlwg rhwng y gofynion cyfreithiol ac argymhellion arfer da. Roedd camau gofynnol i fynd i'r afael â'r tramgwyddau, ynghyd â'r amserlenni ar gyfer sicrhau cydymffurfiaeth wedi'u cynnwys hefyd.
- 16.6 Roedd adroddiad arolygu cryno a llythyrau adrodd am arolygiad yn cynnwys yr holl wybodaeth sydd angen ei rhoi i weithredwyr busnesau bwyd o dan Atodiad 6 i'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd.

- 16.7 Lle bo'n berthnasol, hysbyswyd gweithredwyr busnesau bwyd am sgoriau hylendid bwyd yn ysgrifenedig. Serch hynny, mewn un achos hysbyswyd am y sgôr un diwrnod ar ôl y cyfnod o 14 diwrnod gofynnol.

Argymhelliad

- 16.8 Dylai'r awdurdod:
- (i) Sicrhau y caiff ffurflenni cofrestru busnesau bwyd cyfredol eu cadw a'u bod yn hygyrch, ac y caiff cynnwys ffeiliau sefydliadau ar gyfer safleoedd cymeradwy eu hadolygu i sicrhau eu bod yn cynnwys y dogfennau perthnasol, fel sy'n ofynnol yn ôl Atodiad 10 y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. [Y Safon – 16.1]

Safonau Bwyd

- 16.9 Roedd canlyniadau arolygiadau'n cael eu rhannu â busnesau drwy ddefnyddio'r ffurflenni adrodd am arolygiadau safonau bwyd a llythyrau arolygu. Cadwyd ffurflenni adrodd ar ffurf electronig yn y gronfa ddata ac ar ffurf copi caled. Roedd gwybodaeth mewn perthynas â gweithgarwch ymyrryd, gan gynnwys y dyddiad, y math o ymyriad a gyflawnwyd a'r sgoriau risg hefyd yn cael eu cofnodi yn y gronfa ddata.
- 16.10 Ym mhump o'r deg achos a ddewiswyd i'w harchwilio, darparwyd gweithredwyr busnesau bwyd â ffurflenni adrodd ar ddiwedd yr arolygiad diweddaraf. Yn yr achosion eraill, nid oedd yr archwilwyr yn gallu gwirio bod gweithredwyr y busnesau bwyd wedi'u hysbysu am ganlyniad yr ymyriad.
- 16.11 Roedd yr archwilwyr yn gallu cadarnhau, lle'r oedd adroddiadau ar gael, roedd un wedi'i anfon at weithredwr y busnes bwyd drwy'r cyfeiriad cywir lle'r oedd adroddiadau ar gael. O ran yr achosion sy'n weddill, roedd un wedi'i anfon at weithredwr y busnes bwyd drwy gyfeiriad gwahanol i'r un a nodwyd ar ffurflen gofrestru'r sefydliad; yn y tri achos arall, nid oedd yr archwilwyr yn gallu gwirio yr ysgrifennwyd at weithredwyr y busnesau bwyd drwy'r cyfeiriad cywir, gan nad oedd ffurflenni cofrestru ar gael yn ffeiliau'r sefydliad.

- 16.12 Roedd yr archwilwyr yn gallu gwirio bod ffurflenni cofrestru ar gael yn hanner y ffeiliau a archwiliwyd, ac roedd tri o'r rheiny wedi'u stampio â'r dyddiad y'u derbyniwyd.
- 16.13 Roedd y ffurflenni adrodd yn cynnwys rhywfaint o'r wybodaeth ofynnol yn ôl Atodiad 6 y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. Fodd bynnag, roedd gwybodaeth allweddol nad oedd wedi'i darparu'n gyson yn cynnwys manylion am y math o sefydliad a ymwelwyd ag ef, nodi'r unigolyn a welwyd gan y swyddog, y samplau a gymerwyd yn ystod yr ymyriadau, dynodiad y swydd, manylion cyswllt a llofnod, manylion cyswllt yr uwch swyddog, a gwahaniaethu'n glir rhwng y gofynion cyfreithiol ac argymhellion.
- 16.14 Nid oedd yr awdurdod yn gallu dangos y caiff cofnodion safonau bwyd eu cynnal a'u cadw'n gyson am o leiaf chwe blynedd.

Argymhellion

- 16.15 Dylai'r awdurdod:
- (i) Sicrhau y caiff ffurflenni cofrestru busnesau bwyd eu cynnal a'u cadw a'u bod yn hygyrch, y caiff busnesau eu darparu ag adroddiad yn dilyn ymyriad/arolygiad, a bod adroddiadau am safonau bwyd yn cynnwys yr holl wybodaeth sy'n ofynnol yn ôl Atodiad 6 y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. [Y Safon – 16.1]
  - (ii) Sicrhau y caiff cofnodion am ymyriadau safonau bwyd eu cadw am o leiaf chwe blynedd. [Y Safon – 16.2]

17 Cwynion am y Gwasanaeth

- 17.1 Roedd yr awdurdod wedi datblygu polisi a gweithdrefn gwyno corfforaethol a oedd ar gael i'r cyhoedd a busnesau bwyd ar ei wefan.
- 17.2 Ymdriniwyd â chwynion dan broses dau gam, gan y swyddog perthnasol i ddechrau, ac yna gan swyddog cwynion yr adran os nad oedd y cwsmer yn fodlon.
- 17.3 Dywedodd yr awdurdod na dderbyniwyd unrhyw gwynion mewn perthynas â gwasanaethau hylendid bwyd na safonau bwyd yn y ddwy flynedd cyn yr archwiliad.
- 17.4 O ran hylendid bwyd, nododd archwilwyr fod manylion cyswllt uwch swyddog yn cael eu rhoi mewn gohebiaeth rhag ofn y byddai busnesau'n dymuno cwyno yn dilyn arolygiad neu ymyrraeth arall. Nid dyma oedd yr achos yn rheolaidd ar gyfer gohebiaeth safonau bwyd.

18 Cyswllt â Sefydliadau Eraill

18.1 Roedd gan yr awdurdod drefniadau cyswllt ar waith gyda nifer o grwpiau allanol er mwyn sicrhau gwaith gorfodi effeithlon, effeithiol a chyson. Roedd archwilwyr yn gallu cadarnhau bod yr awdurdod wedi'i gynrychioli ar y fforymau canlynol ar gyfer gwasanaethau rheoleiddio awdurdodau lleol:

- Panel Clefydau Trosglwyddadwy a Bwyd Gogledd Cymru;
- Cyfarwyddwyr Diogelu'r Cyhoedd a Phenaethiaid Iechyd yr Amgylchedd Cymru;
- Fforwm Microbiolegol Bwyd Cymru;
- Panel Arbenigol Clefydau Trosglwyddadwy Cymru Gyfan;
- Panel Arbenigwyr Diogelwch Bwyd Cymru Gyfan.

18.2 Roedd yr awdurdod wedi cytuno ag awdurdodau lleol eraill gogledd Cymru i rannu gwasanaethau cyfreithiol.

18.3 Darparodd yr awdurdod dystiolaeth o drefniadau cyswllt effeithiol gyda'r sefydliadau allanol canlynol:

- Ymgynghorydd Iechyd Cyhoeddus Cymru mewn Rheoli Clefydau Trosglwyddadwy;
- Canolfan Gwyddorau'r Amgylchedd, Pysgodfeydd a Dyframaethu (CEFAS);
- Yr Asiantaeth Safonau Bwyd.

18.4 Roedd yr archwilwyr yn gallu dangos bod mecanweithiau ar waith ar gyfer cysylltu'n effeithiol ag adrannau mewnol, gan gynnwys Safonau Masnach, Rheoli Cynllunio ac Adeiladu, a Thrwyddedu.

19 **Monitro Mewnol**

- 19.1 Mae monitro mewnol yn bwysig i sicrhau y caiff targedau perfformiad eu cyflawni a bod gwasanaethau'n cael eu darparu yn unol â gofynion deddfwriaethol, canllawiau a gyhoeddir yn ganolog a gweithdrefnau'r awdurdod. Mae hefyd yn sicrhau cysondeb o ran darparu gwasanaethau.
- 19.2 Rheolwr Diogelu'r Cyhoedd oedd yn gyfrifol am fonitro gwasanaethau gorfodi bwyd yn fewnol.
- 19.3 Nodwyd nifer o ddangosyddion perfformiad allweddol, ac roedd trefniadau ar waith i fonitro perfformiad. Adroddwyd ar berfformiad yn erbyn y dangosyddion allweddol bob chwarter yng nghronfa ddata monitro perfformiad corfforaethol yr awdurdod. Roedd yr wybodaeth a oedd ar gael yn y gronfa ddata yn hygyrch i uwch swyddogion ac aelodau enwebedig.
- 19.4 Roedd yr awdurdod wedi cofnodi gweithdrefnau monitro mewnol a oedd yn cynnwys cyfeiriadau at arolygiadau cysylltiedig a gwiriadau ffeil ar gyfer asesu ansawdd ymryiadau a rhai camau gorfodi penodol eraill a gyflawnir gan swyddogion. Byddai'r weithdrefn yn elwa ar ei datblygu ymhellach i gynnwys ffeiliau Strategaeth Orfodi Amgen, ceisiadau/cwynion am y gwasanaeth, ymchwiliadau i glefydau trosglwyddadwy, a champau dilynol ar gyfer samplau anfodhaol.
- 19.5 Roedd archwilwyr yn gallu dangos bod rhywfaint o fonitro ansoddol wedi'i gyflawni ar hyd y gwasanaeth hylendid bwyd, a oedd yn cynnwys gwirio cronfa ddata, arolygu gyda chwmni a gwirio cofnodion. Serch hynny, nid oedd Hysbysiadau Gwella Hylendid yn cael eu monitro'n gyson yn unol â'r weithdrefn. Cadarnhaodd y cofnodion, yn unol â'r weithdrefn, natur a maint y gweithgarwch monitro a oedd yn digwydd.
- 19.6 Roedd cofnodion cyfarfodydd tîm ar gael, a oedd yn galluogi archwilwyr i wirio bod swyddogion wedi trafod materion technegol, materion cysondeb, blaenoriaethau'r tîm a'i berfformiad yn gyffredinol, a'u bod yn rhannu gwybodaeth ar hynny.
- 19.7 Roedd swyddogion wedi mynychu hyfforddiant er mwyn sicrhau y caiff sgoriau risg hylendid bwyd eu cyflwyno'n gyson. Roedd y tîm hefyd wedi

cymryd rhan mewn ymarfer cysondeb rhanbarthol, ac ymarfer cysondeb cenedlaethol ar-lein a gydlynwyd gan yr ASB.

- 19.8 Roedd yr awdurdod wedi cynnal arolygon boddhad cwsmeriaid er mwyn casglu adborth ar ansawdd y gwasanaeth.
- 19.9 Roedd y gwasanaethau wedi bod yn destun archwiliad mewnol fel rhan o'r broses graff yn dilyn archwiliadau â ffocws yr ASB yn 2013 ar Ymateb Llywodraeth Leol yng Nghymru i Argymhellion yr Ymchwiliad Cyhoeddus i'r Achosion o E. coli O157 yn Ne Cymru ym mis Medi 2005, a Rheolaeth Awdurdodau Lleol o Ymyriadau Mewn Busnesau Bwyd Sydd Newydd Gofrestru. Cyflwynwyd yr adroddiad diweddar cyntaf ar 1 Hydref 2014, a'r ail ar 21 Mai 2015. Daeth yr ail adroddiad diweddar i'r casgliad bod y gwaith i gydymffurfio â chanfyddiadau'r archwiliad wedi'i gwblhau.

Argymhellion

- 19.10 Dylai'r awdurdod:
- (i) Adolygu a gweithredu'r gweithdrefnau mewnol cofnodedig yn llawn er mwyn gwella asesiad ansoddol o'r ystod eang o weithgarwch hylendid a safonau bwyd. [Y Safon – 19.1]
  - (ii) Ar gyfer hylendid a safonau bwyd, gwirio ei gydymffurfiaeth â'r Safon, y ddeddfwriaeth berthnasol, y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd, canllawiau a gyhoeddir yn ganolog a pholisïau a gweithdrefnau cofnodedig yr awdurdod. [Y Safon – 19.2]

20 Adolygiad Trydydd Parti neu Adolygiad gan Gymheiriaid

- 20.1 Ym mis Ionawr 2014, roedd yr awdurdod, yn yr un modd â'r 21 awdurdod lleol arall yng Nghymru, wedi cyflwyno gwybodaeth mewn perthynas â dau archwiliad â ffocws gan yr Asiantaeth Safonau Bwyd – Ymateb Llywodraeth Leol yng Nghymru i Argymhellion yr Ymchwiliad Cyhoeddus i'r Achosion o E.coli O157 yn Ne Cymru ym mis Medi 2005 a Dulliau Awdurdodau Lleol o Reoli Ymyriadau Mewn Busnesau Bwyd Sydd Newydd Gofrestru. Mae'r adroddiadau archwilio â ffocws hyn ar gael drwy: www.food.gov.uk/enforcement/auditandmonitoring – cliciwch ar 'Cymraeg'. Roeddent yn sail i adroddiad mis Gorffennaf 2014 yr ASB i'r Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, [Gorfodi Cyfraith Bwyd a Bwyd Anifeiliaid yng Nghymru](#)
- 20.2 Trafodwyd y camau a godwyd yn yr archwiliadau â ffocws yn ystod yr archwiliad hwn, ac roedd modd cwblhau tri argymhelliad arall o'r archwiliad o Ymateb Llywodraeth Leol yng Nghymru i Argymhellion yr Ymchwiliad Cyhoeddus i'r Achosion o E.coli O157 yn Ne Cymru ym mis Medi 2005 (argymhellion 11, 14 ac 19). Roedd gwelliannau sylweddol wedi'u rhoi ar waith i wella perfformiad mewn perthynas â'r pum argymhelliad sy'n weddill. Ar hynny, roedd dull seiliedig ar risg ar gyfer rheoli ymyriadau mewn busnesau bellach wedi'i gofnodi a'i gyflwyno. Lle roedd materion o'r ddau archwiliad a oedd yn dal i aros am sylw, cawsant eu cynnwys yn argymhellion yr adroddiad hwn.
- 20.3 Profwyd trefniadau'r awdurdod ar gyfer ymateb i argyfwng tu allan i oriau swyddfa gan yr ASB ym mis Mawrth 2014. Derbyniwyd ymateb priodol.
- 20.4 Roedd swyddogaethau Gwasanaeth Iechyd yr Amgylchedd yr awdurdod, a oedd yn cynnwys gwasanaethau hylendid bwyd ac ymchwilio i glefydau heintus sy'n gysylltiedig â bwyd, wedi cael eu hadolygu gan Swyddfa Archwilio Cymru yn 2013/14. Mae'r adroddiad hwn ar gael drwy: https://www.wao.gov.uk/system/files/publications/delivering_with_less_environmental_health_report_2014_english.pdf

21 Hybu Safonau a Diogelwch Bwyd

- 21.1 Roedd yr awdurdod wedi cyflawni nifer o fentrau gyda'r nod o hyrwyddo hylendid a safonau bwyd. Roedd y gweithgareddau'n cynnwys y canlynol:
- hyrwyddo ymgyrchoedd yr ASB ar y cyfryngau cymdeithasu;
  - sgysiau ac arddangosiadau i fusnesau lleiafrif ethnig ar alergenau;
  - cyflawni prosiect Gogledd Cymru ar lanhau, gan gynnwys ymweliadau cynghorol mewn sefydliadau sy'n perfformio'n wael;
  - prosiect safonau bwyd a ddisgrifiadau bwydlenni;
  - cyflwyniadau ar Reoliadau Gwybodaeth am Fwyd ac alergenau i fusnesau lleol;
  - hyfforddiant diogelwch bwyd drwy ieithoedd isgyfandir Tsieina ac India.
- 21.2 Roedd gwybodaeth am hylendid a safonau bwyd ar gael i ddefnyddwyr a busnesau ar wefan yr awdurdod.
- 21.3 Roedd cofnodion gweithgareddau hyrwyddo yn cael eu cadw gan y swyddog arweiniol.

Archwilwyr:

Archwilydd Arweiniol: Craig Sewell

Archwilwyr: Owen Lewis
Nathan Harvey

Asiantaeth Safonau Bwyd yng Nghymru
Llawr 11
Tŷ Southgate
Wood Street
Caerdydd
CF10 1EW

Cynllun Gweithredu Cyngor Gwynedd
Dyddiad yr Archwiliad: 22 – 26 Chwefror 2016

Mynd i'r afael â (argymhelliad yn cynnwys paragraff safonol)	Erbyn (dyddiad)	Gwelliannau arfaethedig	Y camau a gymerwyd hyd yma
3.20 (i) Sicrhau bod Cynlluniau Gwasanaeth y dyfodol ar gyfer hylendid a safonau bwyd yn cael eu datblygu yn unol â'r Canllawiau Cynllunio Gwasanaeth yn y Cytundeb Fframwaith. Yn benodol, dylid darparu amcangyfrifiad o'r adnoddau sydd eu hangen i gyflawni'r gwasanaethau yn erbyn y rhai sydd ar gael, a rhoi esboniad dros unrhyw amrywiaethau a nodwyd yn yr adolygiad gwasanaeth. [Y Safon – 3.1]	1/5/17	Adolygiad llawn o'r cynllun gwasanaeth. Sicrhau bod Cynllun 2017/18 yn cydymffurfio â'r cyngor cynllunio gwasanaeth a'r cynllun fframwaith.	Cynllun gwasanaeth 2016/17 wedi ei ddiwygio i gynnwys asesiad o'r adnodd sydd ar gael i'r gwasanaeth ac amcangyfrifiad o'r adnodd sydd ei angen i gwrdd â gofynion y Cynllun fframwaith. Sylwadau wedi eu cynnig o ran diffygion / gwahaniaeth mewn perfformiad o'i gymharu ar flwyddyn flaenorol. Cofnod fod Pennaeth Rheoleiddio wedi derbyn yr adroddiad.
3.20 (ii) Sicrhau bod yr adolygiad perfformiad sy'n seiliedig ar Gynllun Gwasanaeth y flwyddyn flaenorol wedi'i gyflwyno i'w gymeradwyo i'r aelod fforwm neu'r uwch swyddog perthnasol. [Y Safon – 3.2]	Cwblhawyd		Wedi sefydlu gweithdrefn i gyfeirio'r Cynllun Gwasanaeth at Bennaeth Rheoleiddio sy'n adlewyrchu eu pwerau penodol yn unol â'u cymwysterau / profiad.
5.10 (i) Adolygu a diwygio ei awdurdodiadau i sicrhau y caiff swyddogion eu hawdurdodi'n briodol dan yr holl ddeddfwriaeth berthnasol, a sicrhau y caiff asesiadau o gymhwysedd swyddogion eu cofnodi. [Y Safon – 5.1]	Cwblhawyd		Awdurdodiadau swyddogion wedi eu hadolygu. Templedi newydd ar gyfer nodi awdurdodiadau unigol wedi eu mabwysiadu.

Mynd i'r afael â (argymhelliad yn cynnwys paragraff safonol)	Erbyn (dyddiad)	Gwelliannau arfaethedig	Y camau a gymerwyd hyd yma
5.10 (ii) Sicrhau y caiff swyddogion sydd â gwybodaeth arbenigol eu penodi i gael cyfrifoldeb arweiniol dros ddeddfwriaeth hylendid bwyd a safonau bwyd. [Y Safon – 5.2]	1/2/17 1/1/18	<p>Ffurfioli rhaglen sefydlu cymhwysedd ar gyfer y swyddog arweiniol yn seiliedig ar hyfforddiant arbenigol, hyfforddiant oddi fewn y Cyngor a phrofiad yn y maes.</p> <p>Rydym wedi nodi'r hyfforddiant sy'n diwallu'r angen a bydd y swyddog yn mynychu cyrsiau wrth iddynt ddod ar gael.</p>	<p>Mae'r swyddog sydd wedi'i benodi fel 'swyddog arweiniol' y gwasanaeth wedi derbyn ystod eang o hyfforddiant diogelwch bwyd arbenigol.</p> <p>Mae'r swyddog yn mynychu / cynnal archwiliadau dan oruchwyliaeth swyddogion eraill ac yn adeiladu ar ei gymhwysedd yn y modd hwn.</p>
5.10 (iii) Sicrhau bod nifer priodol o swyddogion awdurdodedig wedi'u penodi i gyflawni rheolaethau swyddogol hylendid bwyd a safonau bwyd yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. [Y Safon – 5.3]	1/4/17	<p>Fel rhan o raglen toriadau Cyngor Gwynedd fe gollodd yr Uned Lles (Diogelwch Bwyd) un swyddog iechyd yr amgylchedd bwyd ac un swyddog iechyd a diogelwch. Ein hamcan yw gwneud y defnydd gorau o'r Cynllun Gwasanaeth i godi'r mater gyda'r Aelodau. Yn y cyfamser fe wnawn y defnydd gorau o'r adnodd staff sydd gennym a pharhau i flaenoriaethu'r gwaith yn seiliedig ar risg.</p>	<p>Mae'r Cyngor yn buddsoddi'n eang i gynnal ac ehangu cymwysterau swyddogion diogelwch bwyd fel eu bod yn gallu ymgymryd â'r holl waith diogelwch bwyd sy'n ofynnol o'r Cyngor. Mae'r rhaglen buddsoddi yn parhau.</p>

Mynd i'r afael â (argymhelliad yn cynnwys paragraff safonol)	Erbyn (dyddiad)	Gwelliannau arfaethedig	Y camau a gymerwyd hyd yma
5.10 (iv) Sicrhau bod yr holl swyddogion awdurdodedig yn bodloni'r gofynion hyfforddi sydd wedi'u gosod yn y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd; gan gynnwys hyfforddiant HACCP. [Y Safon – 5.4]	Yn ddibynnol ar argaeledd hyfforddiant perthnasol	Bydd y tri swyddog sy'n ddarostynedig i'r argymhelliad yn derbyn hyfforddiant gorfodi HACCP, fel mae hyfforddiant perthnasol yn dod ar gael.	Cyfeirir yma yn arbennig at hyfforddiant yn y maes HACCP. Mae mwyafrif swyddogion yr uned wedi derbyn hyfforddiant HACCP lefel 3, a oedd yn cynnyws elfen gorfodi. Mae'r prif swyddog a dau arall wedi derbyn hyfforddiant RSPH HACCP lefel tri ar gyfer cynhyrchwyr bwyd. Mae'r prif swyddog a swyddog arall yn parhau i dderbyn hyfforddiant arbenigol.
5.10 (v) Cadw cofnodion o gymwysterau academaidd neu gymwysterau eraill perthnasol ar gyfer swyddogion hylendid bwyd awdurdodedig. [Y Safon – 5.5]	1/5/17	Swyddog wedi derbyn cais i ddarparu cofnodion.	Mae cofnodion ar gael ar gyfer yr holl swyddogion ac eithrio un.

Mynd i'r afael â (argymhelliad yn cynnwys paragraff safonol)	Erbyn (dyddiad)	Gwelliannau arfaethedig	Y camau a gymerwyd hyd yma
7.26 (i) Sicrhau bod ymyriadau / arolygiadau hylendid bwyd yn cael eu cynnal ar yr amllder gofynnol a bennir gan y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. [Y Safon – 7.1]	1/1/19	Mewn ymdrech i fodloni'r gofynion, mae'r Uned yn mabwysiadu trefniadau newydd newydd – gan ymgymryd ag arolygiadau sy'n cynnwys asesiad o gydymffurfiaeth hylendid a safonau bwyd ar y cyd. Yn ogystal, mae'r Uned am dreialu defnyddio llechen yn y maes i gofnodi gwaith. Gobeithir, drwy hyn, sefydlu dulliau mwy effeithiol o weithio gan eto wneud y defnydd gorau o amser swyddogion.	Yn dilyn ymadawriad swyddog profiadol, mae'r Awdurdod yn datblygu swyddog (sydd wedi ei phenodi yn ddiweddar) fel swyddog iechyd yr amgylchedd. Y bwriad yw i'r swyddog yma arwain ar arolygiadau eiddo risg isel dan oruchwyliaeth. Wedi i'r cyngor ddelio â'r ôl-groniad, bydd eiddo risg isel yn dod o fewn cwmpas y rhaglen arolygu arferol.

Mynd i'r afael â (argymhelliad yn cynnwys paragraff safonol)	Erbyn (dyddiad)	Gwelliannau arfaethedig	Y camau a gymerwyd hyd yma
7.26 (ii) Cynnal ymyriadau/arolygiadau hylendid bwyd yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd, canllawiau a gyhoeddir yn ganolog, a'i weithdrefnau ei hun [Y Safon – 7.2]	1/9/17	<p>Mae aelod newydd o staff wedi ei phenodi gyda'r gobaith y bydd wedi derbyn cydnabyddiaeth fel ymarferydd iechyd yr amgylchedd yn y dyfodol agos. Serch hynny, rhagwelir na fydd y gwasanaeth yn gallu bodloni gofynion y canllawiau'n llwyr, oherwydd diffyg adnodd.</p> <p>Byddwn yn monitro gwaith swyddogion er mwyn sicrhau'r safonau priodol.</p>	<p>Mae rhaglen hyfforddi a datblygu staff yr uned yn ar waith i sicrhau eu bod yn gymwys i ymgymryd â mwy nag un math o ymyriad wrth ymweld ag eiddo bwyd.</p> <p>Mae'r awdurdod wedi sicrhau bod hanner staff yr Uned Bwyd wedi derbyn hyfforddiant cydnabyddedig yn y maes safonau bwyd. Mae aelodau eraill o'r tîm wedi derbyn 3 diwrnod o hyfforddiant safonau bwyd arbenigol eleni.</p> <p>Bydd hyn yn eu galluogi i gynnal archwiliadau hylendid a safonau bwyd ar y cyd gan arwain at gyflawni mwy o ymyriadau yn ystod bob archwiliad.</p>

Mynd i'r afael â (argymhelliad yn cynnwys paragraff safonol)	Erbyn (dyddiad)	Gwelliannau arfaethedig	Y camau a gymerwyd hyd yma
7.26 (iii) Asesu cydymffurfiaeth sefydliadau yn ei ardal i'r safonau a ragnodir yn gyfreithiol. [Y Safon – 7.3]	01/04/20	<p>Gan gyfeirio at yr ymateb blaenorol, mae'r Awdurdod yn awyddus i sicrhau bod swyddogion yn gallu asesu cydymffurfiaeth â gofynion hylendid a safonau bwyd wrth ymweld â safle bwyd. I'r perwyl hwn mae rhaglen hyfforddi ar waith. Mae'r rhaglen yn rhannol ddibynnol ar dderbyn hyfforddiant arbenigol gan ddarparwr allanol.</p> <p>Byddwn yn monitro gwaith swyddogion er mwyn sicrhau'r safonau priodol.</p>	<p>Mae'r uned wedi mabwysiadu ffurflenni arolygu a threfniadau gwaith newydd sy'n galluogi swyddogion i asesu cydymffurfiaeth busnesau yn drylwyr. Mae perfformiad yr Uned yn cael ei fonitro yn rheolaidd i asesu effeithlonrwydd y trefniadau presennol.</p>
7.26 (iv) Sicrhau y caiff y gweithdrefnau cofnodedig eu hadolygu a'u diwygio mewn perthynas â gweithdrefnau lleol ar gyfer AES a chyfarwyddiadau cronfa ddata penodol ar gyfer cofnodi sefydliadau cymeradwy. [Y Safon – 7.4]	Cwblhawyd		<p>Gwaith wedi ei gwblhau – trefniadau gwaith yn ymwneud â strategaethau gorfodi amgen (AES) wedi eu diweddarau. Hefyd, gweithdrefn gofnodi Sefydliadau Awdurdodedig ar waith.</p>

Mynd i'r afael â (argymhelliad yn cynnwys paragraff safonol)	Erbyn (dyddiad)	Gwelliannau arfaethedig	Y camau a gymerwyd hyd yma
7.26 (v) Sicrhau bod arsylwadau a wnaed yn ystod arolygiad yn cael eu cofnodi mewn modd amserol er mwyn sicrhau na fydd gwybodaeth berthnasol yn mynd ar goll. [Y Safon – 7.5]	1/2/17	Adolygu'r drefn i sicrhau bod cofnodion y swyddogion yn cael eu monitro'n effeithiol.	Ffurflenni arolygu newydd wedi'u mabwysiadau i gynorthwyo swyddogion sy'n ymgymryd ag arolygiadau i gofnodi eu darganfyddiadau. Trefn storio'r wybodaeth ar waith. Bydd arolwg o safon y gwaith cofnodi hefyd yn cael ei gynnal.
7.46 (i) Sicrhau y caiff ymyriadau / arolygiadau safonau bwyd eu cynnal ar yr amlder gofynnol a bennir gan y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. [Y Safon – 7.1]	1/1/18	<p>Mae diffyg adnodd yn debygol o gael effaith ar ein perfformiad. Disgwylir y bydd hyfforddiant arbenigol yn y maes safonau bwyd yn galluogi aelodau o'r uned i ymgymryd â'r gwaith yn fwy effeithiol.</p> <p>Byddwn yn defnyddio'r Cynllun Gwasanaeth i godi'r mater gyda'r Aelodau. Yn y cyfamser, fe wnawn y defyndd gorau o'r adnodd staff sydd gennym a pharhau i flaenoriaethu'r gwaith yn seiliedig ar risg.</p>	Trefn newydd o ymgymryd ag arolygiadau rheolaidd ar waith. Ynghyd â hyn, mae trefn newydd o gofnodi canlyniadau arolygiadau a darparu adroddiadau i weithredwyr busnes hefyd wedi ei ymgorffori yn nhrefniadau gwaith yr Uned. Rydym yn monitro nifer yr arolygiadau a gwblheir a safon y gwaith cofnodi a'r adborth a roddir i weithredwyr busnesau bwyd.

Mynd i'r afael â (argymhelliad yn cynnwys paragraff safonol)	Erbyn (dyddiad)	Gwelliannau arfaethedig	Y camau a gymerwyd hyd yma
7.46 (ii) Cynnal ymyriadau/arolygiadau safonau bwyd, gan gynnwys strategaethau gorfodi amgen a chofrestru sefydliadau yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd a chanllawiau a gyhoeddir yn ganolog. [Y Safon – 7.2]	Cwblhawyd		Adolygiad o'r trefniadau wedi'i gwblhau. Gweithdrefnau newydd wedi eu mabwysiadu. Mae arolwg rheolaidd o berfformiad yr uned yn cael ei gynnal i sicrhau bod trefniadau newydd yn cael eu dilyn.
7.46 (iii) Asesu cydymffurfiaeth sefydliadau yn ei ardal â'r safonau a ragnodir yn gyfreithiol. [Y Safon – 7.3]	Cwblhawyd		Gweithdrefnau newydd wedi'u ffurfio ac yn cael eu dilyn. Rhaglen monitro perfformiad ar waith.
7.46 (iv) Diwygio'r gweithdrefnau AES i roi canllaw ar bwy ddylai gyflawni ac adolygu'r wybodaeth a gesglir yn ystod strategaeth orfodi amgen [Y Safon – 7.4].	Cwblhawyd		Gweithdrefn wedi ei diwygio i fodloni'r argymhelliad.
7.46 (v) Sicrhau bod arsylwadau a wnaed a/neu'r data a gasglwyd yn ystod arolygiad/ymyriad safonau bwyd yn cael eu cofnodi'n amserol fel na chaiff gwybodaeth berthnasol ei cholli. [Y Safon – 7.5]	Cwblhawyd		Trefniadau cofnodi gwaith newydd ar waith. Cynnal gwaith monitro rheolaidd i sicrhau bo'r hyn a gofnodir yn gywir ac yn adlewyrchu ymyriad trylwyr.

Mynd i'r afael â (argymhelliad yn cynnwys paragraff safonol)	Erbyn (dyddiad)	Gwelliannau arfaethedig	Y camau a gymerwyd hyd yma
8.8 (i) Diwygio ei weithdrefn gwyno i gynnwys gwybodaeth am amseroedd ymateb targed y cytunwyd arnynt ar gyfer cwynion safonau bwyd. [Y Safon – 8.1]	Cwblhawyd		Y weithdrefn gwynion wedi ei diwygio. Targedau ymateb i gwynion safonau bwyd wedi'u cynnwys.
8.8 (ii) Sicrhau yr ymchwiler i gwynion a ddaw i law yn unol â gweithdrefnau lleol i gynnwys amseroedd ymateb targed, cymryd camau priodol, a rhoi gwybod i'r achwynydd am ganlyniad yr ymchwiliadau wedi iddynt ddod i ben. [Y Safon - 8.2]	Cwblhawyd		Gweithdrefn wedi'i hadolygu a threfn fonitro ar waith. Swyddogion yn ymwybodol o'r angen i hysbysu cwynwyr o ganlyniad ymchwiliad – eto, trefn fonitro i sicrhau cydymffurfiaeth ar waith.
9.6 (i) Sicrhau ei fod yn cysylltu â'r Prif Awdurdod, yr Awdurdod Cartref neu'r Awdurdod Gwreiddiol mewn perthynas â throseddau a nodwyd yn ystod ymyriadau a samplau anfoddhaol. [Y Safon – 9.1, 9.4 a 9.6]	Cwblhawyd		Y gofyniad wedi'i amlygu mewn gweithdrefnau perthnasol. Swyddogion yr uned wedi derbyn diwrnod o hyfforddiant arbenigol yn ymwneud â threfn prif awdurdodau ac egwyddor awdurdod cartref – eto, trefn fonitro i sicrhau cydymffurfiaeth ar waith.
11.4 (i) Sicrhau bod data sgoriau risg a hylendid bwyd, ynghyd â dyddiadau arfaethedig arolygiadau hylendid bwyd a safonau bwyd yn cael eu cynnwys a'u cadw'n gywir yng nghronfa ddata'r awdurdod. [Y Safon – 11.1]	1/5/17	Angen ffurfioli'r drefn a sefydlu amserlen ar gyfer prosesu adroddiadau.	Dull monitro wedi ei lunio a'i dreialu.

Mynd i'r afael â (argymhelliad yn cynnwys paragraff safonol)	Erbyn (dyddiad)	Gwelliannau arfaethedig	Y camau a gymerwyd hyd yma
12.10 (i) Diwygio a chyflwyno ei bolisi samplu cofnodedig i gynnwys trefniadau samplu tu allan i oriau a samplu gwelyau pysgod cregyn, a sicrhau bod ei raglen samplu yn cynnwys manylion mewn perthynas â samplu gwelyau pysgod cregyn. [Y Safon – 12.4]	1/5/17	Angen sefydlu trefn mynediad i swyddfeydd tu allan i oriau.	Polisi samplu wedi'i ddiwygio. Mae pedair gweithdrefn newydd yn ymwneud â samplu pysgod cregyn wedi'u creu a'u mabwysiadu.
12.10 (ii) Diwygio ei weithdrefnau i gynnwys casglu neu brynu bwyd solid/wedi'i rewi a hylifol/swp ar gyfer archwiliadau microbiolegol a dadansoddiad safonau bwyd. Mewn perthynas ag archwiliadau microbiolegol, diwygio ei weithdrefn i gynnwys samplu gwelyau pysgod cregyn a hysbysu ffurfiol ynghylch canlyniadau samplu. [Y Safon – 12.5]	1/5/17	Angen sefydlu trefniadau ar gyfer samplu bwyd mewn sypiau.	Trefniadau parthed pysgod cregyn ar waith.
12.10 (iii) Cymryd camau priodol yn unol â'i Bolisi Gorfodi pan nad ystyrir bod canlyniadau samplau yn foddhaol. [Y Safon – 12.7]	1/5/17	Angen tynhau'r trefniadau ymhellach – mae pob swyddog o'r Uned yn cymryd rhan yn y rhaglen samplu safonau bwyd eleni i sicrhau eu bod yn gyfarwydd â threfniadau samplu, asesu canlyniadau a'r camau i	Trefn fonitro fwy llym ar waith ynghyd â threfn uwchraddio samplau sy'n methu at sylw rheolwr.

		ddilyn yn sgil derbyn cadarnhad nad yw sampl yn cwrdd â gofynion statudol.	
Mynd i'r afael â (argymhelliad yn cynnwys paragraff safonol)	Erbyn (dyddiad)	Gwelliannau arfaethedig	Y camau a gymerwyd hyd yma
13.11 (i) Diwygio'r weithdrefn ar gyfer ymchwilio i achosion achlysurol o glefydau heintus sy'n gysylltiedig â bwyd, er mwyn sicrhau y caiff pob hysbysiad ei ymchwilio iddo yn unol â chanllawiau a gyhoeddir yn ganolog, a sicrhau y caiff y weithdrefn ei chyflwyno'n llawn. [Y Safon – 13.2]	1/5/17	Bwriedir monitro canran o achosion sydd yn disgyn islaw'r drefn ddiwygiedig i sicrhau cydymffurfiaeth.	Gweithdrefn wedi'i newid ac mae swyddogion bellach yn dilyn trefn sy'n sicrhau cydymffurfiaeth â chyngor cyfredol.
15.20 (i) Adolygu a diwygio ei bolisi gorfodi i gynnwys manylion ei drefniadau ar gyfer sicrhau cydymffurfiaeth â gofynion hylendid bwyd a safonau bwyd mewn sefydliadau y mae'n weithredwr busnes bwyd ynddynt, a chyfeirio at y Cynlluniau Awdurdod Cartref a Phrif Awdurdod. [Y Safon – 15.1]	1/5/17	Mae'r polisi gorfodi wrthi'n cael ei hadolygu – bydd yr agweddau a nodir yn cael eu cyfarch yn y polisi diwygiedig.	

Mynd i'r afael â (argymhelliad yn cynnwys paragraff safonol)	Erbyn (dyddiad)	Gwelliannau arfaethedig	Y camau a gymerwyd hyd yma
15.20 (ii) Diwygio ei weithdrefnau gorfodi cofnodedig ar gyfer hysbysiadau gwella, hysbysiadau camau unioni ac atal ac atafael yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd a chanllawiau swyddogol, a chofnodi ei weithdrefn ar gyfer cyflawni rhybuddion syml ac erlyniadau. [Y Safon – 15.2]	1/5/17	Angen cynhyrchu gweithdrefn erlyniadau ar gyfer swyddogion.	Gweithdrefnau yn ymwneud â rhybuddion wedi'u diwygio yn unol â'r argymhellion.
15.20 (iii) Sicrhau y caiff gwaith gorfodi hylendid bwyd, gan gynnwys Hysbysiadau Camau Unioni a Hysbysiadau Gwella Hylendid, ei gyflawni yn unol â'r Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd, canllawiau a gyhoeddir yn ganolog a gweithdrefnau lleol. [Y Safon – 15.3]	Cwblhawyd		Gweithdrefnau diwygiedig ar waith. Swyddogion wedi'u hatgoffa o drefn llunio a chofnodi rhybuddion a'r angen i'w cyfeirio at reolwr cyn eu cyflwyno (lle bo'n ymarferol gwneud hynny) – eto, trefn fonitro i sicrhau cydymffurfiaeth ar waith.
15.20 (iv) Sicrhau y caiff yr holl benderfyniadau ar gamau gorfodi eu gwneud ar ôl ystyried Polisi Gorfodi'r Awdurdod. Dylid dogfennu'r rhesymau am unrhyw wyro oddi wrth y meini prawf a nodwyd yn y Polisi Gorfodi. [Y Safon – 15.4]	1/5/17	Bydd y polisi gorfodi diwygiedig a gweithdrefn erlyniadau newydd yn amlygu'r angen i gofnodi a chyfiawnhau'r rhesymeg dros ddilyn camau gorfodi.	Yr angen i gofnodi rhesymeg tu ôl i gamau gorfodi wedi'i amlygu i staff yr Uned – eto, trefn fonitro i sicrhau cydymffurfiaeth ar waith.

Mynd i'r afael â (argymhelliad yn cynnwys paragraff safonol)	Erbyn (dyddiad)	Gwelliannau arfaethedig	Y camau a gymerwyd hyd yma
16.8 (i) Sicrhau y caiff ffurflenni cofrestru busnesau bwyd cyfredol eu cadw a'u bod yn hygyrch, ac y caiff cynnwys ffeiliau sefydliadau ar gyfer safleoedd cymeradwy eu hadolygu i sicrhau eu bod yn cynnwys y dogfennau perthnasol, fel sy'n ofynnol yn ôl Atodiad 16.8 y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. [Y Safon – 16.1]	1/9/17	Bydd pob ffeil sy'n ymwneud â sefydliadau cymeradwy yn cael eu hadolygu i sicrhau bod yr wybodaeth gywir ar gael.	Gweithdrefn ar gyfer delio â busnesau bwyd newydd yn weithredol. Yr wybodaeth a gyflwynir ar ffurflenni cofrestru yn cael ei monitro. Ffurflen yn cael ei chadw yn erbyn cofnod yr eiddo ar gronfa ddata Civica App ac ar ffeil bapur.
16.15 (i) Sicrhau y caiff ffurflenni cofrestru busnesau bwyd eu cynnal a'u cadw a'u bod yn hygyrch, y caiff busnesau eu darparu ag adroddiad yn dilyn ymyriad/arolygiad, a bod adroddiadau am safonau bwyd yn cynnwys yr holl wybodaeth sy'n ofynnol yn ôl Atodiad 6 y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd. [Y Safon - 16.1]			Gweithdrefnau ar waith. Trefn bendant i'w dilyn . Staff wedi eu cyfarwyddo â'r drefn. Safon y mewnbynnu a'r wybodaeth a gyflwynir i'r Awdurdod yn cael ei monitro.
16.15 (ii) Sicrhau y caiff cofnodion am ymyriadau safonau bwyd eu cadw am o leiaf chwe blynedd. [Y Safon – 16.2]			Trefn cadw cofnodion ar draws Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd ar waith. Dylid bod trefniadau gwaith presennol yn sicrhau cydymffurfiaeth â'r gofyniad.

Mynd i'r afael â (argymhelliad yn cynnwys paragraff safonol)	Erbyn (dyddiad)	Gwelliannau arfaethedig	Y camau a gymerwyd hyd yma
19.10 (i) Adolygu a chyflwyno'n y gweithdrefnau mewnol cofnodedig yn llwyr er mwyn gwella asesiad ansoddol o'r ystod eang o weithgarwch hylendid a safonau bwyd. [Y Safon – 19.1]	1/5/17	Angen cynnal rhaglen fonitro rheolaidd bob mis / deufis ar gyfer rhai agweddau sydd ddim yn disgyn islaw mesurau perfformiad yr Uned / Gwasanaeth	Gweithdrefnau ar waith a chyfrifoldebau wedi'u hamlygu.
19.10 (ii) Ar gyfer hylendid a safonau bwyd, gwirio ei gydymffurfiaeth â'r Safon, y ddeddfwriaeth berthnasol, y Cod Ymarfer Cyfraith Bwyd, canllawiau a gyhoeddir yn ganolog a pholisïau a gweithdrefnau cofnodedig yr awdurdod. [Y Safon – 19.2]	1/5/17	Angen tynhau ar fonitro perfformiad sy'n benodol i'r Uned / ddim ynghlwm i fesuryddion perfformiad corfforaethol y Gwasanaeth. Sefydlu amserlen benodol ar gyfer prosesu adroddiadau ac asesu cydymffurfiaeth.	Rhaglen monitro perfformiad chwarterol ar waith. Canlyniadau yn cael eu hadrodd a'u harchwilio gan uwch reolwyr ynghyd â Phrif Weithredwr y Cyngor. Rhaglen i fonitro agweddau eraill ar berfformiad hefyd wedi ei llunio ac yn y broses o gael ei mabwysiadau'n llawn.

Dull/Methodoleg yr Archwiliad

Cynhaliwyd yr archwiliad gan ddefnyddio amrywiaeth o ddulliau a methodolegau, fel a ganlyn:

(1) Archwilio polisïau a gweithdrefnau'r awdurdod lleol

Archwiliwyd y polisïau, y gweithdrefnau a'r dogfennau cysylltiedig canlynol:

- Cynllun Cyflenwi Gwasanaeth Diogelu'r Cyhoedd 2015-2016, Diogelwch, Safonau a Hylendid Bwyd
- Gweithdrefn Awdurdod Dirprwyedig: FP2
- Gweithdrefn Cymeradwyo Swyddogion: FP1
- Gweithdrefn Monitro Tymheredd Bwyd: FP32
- Gweithdrefn Arolygiadau ac Ailymweliadau: FP24
- Gweithdrefn Ymyriadau Sefydliadau Cymeradwy: FP19
- Gweithdrefn / Strategaeth Gorfodi Amgen: FP6
- Gweithdrefn Ymchwilio i Achosion o Wenwyn Bwyd/Clefydau Trosglwyddadwy Hysbysadwy: FP9
- Cynllun Rheoli Achosion o Glefydau Trosglwyddadwy ar gyfer Cymru
- Fframwaith Cymru ar gyfer Rheoli Achosion Brys o Glefydau Heintus Difrifol – Mawrth 2012
- Gweithdrefn Ymchwilio i Ddigwyddiadau o Glefydau Hysbysadwy: FP12
- Gweithdrefn Digwyddiadau Bwyd: FP22
- Gweithdrefn Cwyno am Fwyd a Sefydliadau Bwyd: FP20
- Polisi Gorfodi Gwasanaeth Diogelu'r Cyhoedd yr Adran Reoleiddio 2011
- Polisi Pryderon a Chwynion Cyngor Gwynedd
- Gweithdrefn Rheoli Perfformiad: FP4 – Cysondeb ac Ansawdd Data
- Polisi Samplu Diogelwch Bwyd, Hylendid Bwyd 2009/10 Polisi Samplu Diogelwch Bwyd Ionawr 2016 Cyngor Gwynedd
- Polisi Samplu Diogelwch Bwyd
- Gweithdrefn Samplu Bwyd: FP10
- Gweithdrefn Atal ac Atafael (yn cynnwys Ildio'n Wirfoddol): FP14
- Gweithdrefnau Gwahardd Brys Hylendid Bwyd (yn cynnwys Cau'n Wirfoddol) a Gweithdrefn Gorchymyn Gwaharddiad: FP15
- Gweithdrefn Bwyd wedi'i Fewnforio: FP11
- Gweithdrefn Gwahardd Pobl: FP17
- Gweithdrefn Hysbysiadau Camau Unioni: FP25
- Gweithdrefn Hysbysiadau Gwella/Gwella Hylendid FP16
- Gweithdrefn Cymeradwyo Sefydliadau Cynnyrch Penodol: FP18
- Gweithdrefn Rheoli Perfformiad – Gweithdrefn Dangosyddion Perfformiad: FP5

- Trosolwg Polisi Diogelwch Gwybodaeth Gwynedd F1.2.DOC
- Gweithdrefn 'Tynnu Sylw': FP7
- Gweithdrefn Cofrestru Busnes Newydd: FP8

(2) Adolygu Ffeiliau a Chofnodion

Adolygwyd nifer o gofnodion yr awdurdod lleol yn ystod yr archwiliad, gan gynnwys:

- Cofnodion cyffredinol sefydliadau bwyd
- Ffeiliau sefydliadau cymeradwy
- Cofnodion cwynion am fwyd a sefydliadau bwyd
- Cofnodion samplu bwyd
- Cofnodion gorfodi ffurfiol ac anffurfiol
- Awdurdodiadau swyddogion a chofnodion hyfforddiant
- Cofnodion monitro mewnol
- Cofnodion graddnodi (*calibration*)
- Cofnodion o hysbysiadau clefydau heintus sy'n gysylltiedig â bwyd
- Cofnodion digwyddiadau bwyd
- Cofnodion o gyfarfodydd mewnol a chyfarfodydd cyswllt allanol
- Deunyddiau cynghori a hyrwyddo a ddarperir i fusnesau a defnyddwyr

(3) Adolygu cofnodion ar gronfeydd data:

Ystyriwyd detholiad o gofnodion ar gronfeydd data yn ystod yr archwiliad er mwyn:

- Adolygu ac asesu pa mor gyflawn yw'r cofnodion ar y gronfa ddata am arolygiadau bwyd, ymchwiliadau i gwynion am fwyd a sefydliadau bwyd, samplau a gymerwyd gan yr awdurdod, camau gorfodi ffurfiol a gweithgareddau eraill, ac i gadarnhau cysondeb â chofnodion ffeil.
- Asesu pa mor gyflawn a chywir yw'r gronfa ddata sefydliadau bwyd.
- Asesu gallu'r system i lunio adroddiadau gweithgarwch gorfodi cyfraith bwyd/bwyd anifeiliaid a'r wybodaeth fonitro sy'n ofynnol yn ôl yr Asiantaeth Safonau Bwyd.

(4) Cyfweiliadau â swyddogion

Cynhaliwyd cyfweiliadau â swyddogion er mwyn cael mwy o wybodaeth am sut yr oedd trefniadau'r awdurdod ar gyfer rheoli bwyd yn cael eu gweithredu a'u cynnal yn ymarferol. Cynhaliwyd cyfweiliadau â'r swyddogion canlynol:

- Rheolwr Diogelu'r Cyhoedd
- Swyddog Iechyd yr Amgylchedd
- Swyddog Diogelu'r Cyhoedd
- Swyddog Diogelwch Bwyd

- Swyddog Technegol
- Swyddog Gorfodi

Mae'r farn a'r safbwyntiau a fynegwyd yn ystod cyfweiliadau â swyddogion yn gyfrinachol ac ni chyfeirir atynt yn uniongyrchol yn yr adroddiad.

(5) Ymweliadau dilysu ar y safle:

Cynhaliwyd ymweliadau gwirio â swyddogion mewn pedwar sefydliad bwyd lleol. Prif bwrpas yr ymweliadau hyn oedd ystyried effeithiolrwydd asesiad yr awdurdod o gydymffurfiaeth y busnes bwyd â'r gofynion perthnasol.

Geirfa

Archwilio Rhyng-awdurdod	System lle y gallai awdurdodau lleol archwilio gwasanaethau gorfodi cyfraith bwyd ei gilydd yn unol â safon ansawdd gytunedig.
Archwiliwr Bwyd	Unigolyn â'r cymwysterau angenrheidiol i gynnal dadansoddiad microbiolegol ar ran yr awdurdod lleol.
Arolygiad	Archwiliad o sefydliad bwyd neu fwyd anifeiliaid er mwyn dilysu cydymffurfiaeth â chyfraith bwyd a bwyd anifeiliaid.
Asiantaeth Safonau Bwyd	Rheoleiddiwr y Deyrnas Unedig ar gyfer diogelwch bwyd, safonau bwyd a bwyd anifeiliaid.
Awdurdod Cartref	Awdurdod lle y mae canolfan benderfynu berthnasol wedi'i lleoli ac sydd wedi ymgymryd â'r cyfrifoldeb o gynghori'r busnes hwnnw ar faterion diogelwch bwyd/safonau bwyd. Mae'n gweithredu fel pwynt cyswllt canolog ar gyfer ymholiadau awdurdodau gorfodi eraill ynglŷn â pholisïau a gweithdrefnau bwyd y cwmni hwnnw.
Awdurdod Gwreiddiol	Awdurdod y mae busnes yn cynhyrchu neu'n pecynnu nwyddau neu wasanaethau o fewn ei ardal, ac y mae'r awdurdod yn gweithredu fel pwynt cyswllt canolog ar ei gyfer o ran ymholiadau awdurdodau gorfodi eraill ynglŷn â'r cynhyrchion hynny.
Awdurdod Unedol	Awdurdod lleol lle y mae'r holl swyddogaethau wedi'u cyfuno, er enghraifft Awdurdodau Cymru a Bwrdeistrefi Llundain. Bydd cyfrifoldebau Awdurdod Unedol yn cynnwys gorfodi hylendid bwyd, safonau bwyd a bwyd anifeiliaid.
Busnes heb sgôr	Busnes bwyd wedi'i nodi gan awdurdod fel un sydd

	heb gael asesiad sgorio risg rheoleiddiol.
Bwrdd Safonau Masnach Cenedlaethol	Cymdeithas o brif swyddogion safonau masnach.
Codau Ymarfer	Codau Ymarfer y Llywodraeth a gyhoeddwyd o dan Adran 40 Deddf Diogelwch Bwyd 1990 fel canllawiau i awdurdodau lleol ar orfodi deddfwriaeth fwyd.
Cofrestru	Proses gyfreithiol sy'n mynnu bod pob gweithredwr busnes bwyd yn hysbysu'r awdurdod bwyd priodol pan fydd yn sefydlu busnes bwyd.
CPIA (The Criminal Procedures and Investigations Act)	Deddf Gweithdrefnau ac Ymchwiliadau Troseddol 1996 – mae'n llywodraethu'r gweithdrefnau ar gyfer ymgymryd ag ymchwiliadau ac achosion troseddol.
Cyfarwyddwyr Diogelu'r Cyhoedd yng Nghymru	Sefydliad o swyddogion sy'n arwain Gwasanaethau Diogelu'r Cyhoedd yn awdurdod lleol Cymru.
Cyferwerth ag Amser Llawn	Ffigur sy'n cynrychioli'r rhan honno o amser swyddog unigol sydd ar gael i gyflawni rôl benodol neu gyfres benodol o ddyletswyddau. Mae'n adlewyrchu'r ffaith y gallai unigolion weithio'n rhan-amser, neu y gallai fod ganddynt gyfrifoldebau eraill yn y sefydliad nad ydynt yn gysylltiedig â gorfodi bwyd.
Cynllun Gwasanaeth	Dogfen a gynhyrchir gan awdurdod lleol sy'n amlinellu ei gynlluniau ar gyfer darparu a chyflwyno gwasanaeth bwyd i'r gymuned leol.
Cynllun Sgorio Hylendid Bwyd	Cynllun sgorio busnesau bwyd sy'n rhoi gwybodaeth i ddefnyddwyr am eu safonau hylendid.
Cytundeb Fframwaith	Mae'r Cytundeb Fframwaith yn cynnwys: <ul style="list-style-type: none"> • Safon Gorfodi Cyfraith Bwyd • Canllawiau Cynllunio Gwasanaeth

- Cynllun Monitro
- Cynllun Archwilio

Mae'r **Safon** a'r **Canllawiau Cynllunio Gwasanaeth** yn amlinellu disgwyliadau'r Asiantaeth o ran cynllunio a darparu gwasanaeth gorfodi cyfraith bwyd.

Mae'r **Cynllun Monitro** yn mynnu bod awdurdodau lleol yn cyflwyno ffurflenni i'r Asiantaeth bob tri mis ar eu gweithgareddau gorfodi bwyd h.y. nifer yr arolygiadau, samplau ac erlyniadau.

O dan y **Cynllun Archwilio**, bydd yr Asiantaeth Safonau Bwyd yn cynnal archwiliadau o wasanaethau gorfodi cyfraith bwyd awdurdodau lleol yn unol â'r meini prawf a osodwyd yn y Safon.

Dadansoddwr Cyhoeddus	Swyddog sydd â'r cymwysterau angenrheidiol a benodir yn ffurfiol gan yr awdurdod lleol i gynnal dadansoddiad cemegol o samplau bwyd.
Fforwm aelodau	Fforwm awdurdod lleol lle mae Aelodau'r Cyngor yn trafod a gwneud penderfyniadau am wasanaethau gorfodi cyfraith bwyd.
Ffurflenni OCD (Official Control of Foodstuffs Directive)	Ffurflenni ar weithgareddau gorfodi cyfraith bwyd lleol y mae'n rhaid eu cyflwyno i'r Undeb Ewropeaidd o dan y Gyfarwyddeb Rheolaeth Swyddogol ar Fwyd.
Gweithiwr Proffesiynol / Swyddog Iechyd yr Amgylchedd	Swyddog a gyflogir gan yr awdurdod lleol i orfodi deddfwriaeth diogelwch bwyd.
HACCP	Dadansoddi Peryglon a Phwynt Rheoli Critigol – system rheoli diogelwch bwyd a ddefnyddir mewn busnesau bwyd i amlygu pwyntiau yn y broses gynhyrchu lle mae'n hollbwysig, o safbwynt

	diogelwch bwyd, bod y mesur rheoli'n cael ei gynnal yn gywir, gan ddileu neu leihau'r perygl i lefel ddiogel.
Hylendid Bwyd / Bwyd Anifeiliaid	Y gofynion cyfreithiol sy'n ymwneud â diogelwch ac iachusrwydd bwyd / bwyd anifeiliaid.
Hysbysiad Camau Unioni	Hysbysiad a roddir gan un o Swyddogion Awdurdodedig yr awdurdod lleol o dan Reoliad 9 Rheoliadau Hylendid Bwyd (Cymru) 2006 (fel y'u diwygiwyd) i weithredwr busnes bwyd er mwyn gosod cyfyngiadau ar sefydliad, offer neu broses hyd nes y bydd gwaith penodedig wedi'i wneud i gydymffurfio â gofynion hylendid bwyd.
Hysbysiad Gwella Hylendid	Hysbysiad a roddir gan un o Swyddogion Awdurdodedig yr awdurdod lleol o dan Reoliad 6 Rheoliadau Hylendid Bwyd (Cymru) 2006, sy'n mynnu bod perchennog busnes bwyd yn cyflawni gwaith addas er mwyn sicrhau bod y busnes yn gydymffurfio â rheoliadau hylendid.
LAEMS	System electronig yw System Monitro Camau Gorfodi Awdurdodau Lleol (LAEMS) a ddefnyddir gan awdurdodau lleol i adrodd ar eu gweithgareddau gorfodi cyfraith bwyd i'r Asiantaeth Safonau Bwyd.
PACE	Deddf yr Heddlu a Thystiolaeth Droseddol 1984 – mae'n llywodraethu'r gweithdrefnau ar gyfer casglu tystiolaeth mewn ymchwiliadau troseddol.
Prif Awdurdod	Awdurdod lleol sydd wedi datblygu partneriaeth â busnes sy'n masnachu ar draws ffiniau awdurdod lleol ac sy'n rhoi cyngor i'r busnes hwnnw.
Penaethiaid Iechyd yr Amgylchedd Cymru	Grŵp o gynrychiolwyr proffesiynol sy'n cefnogi ac yn hyrwyddo iechyd yr amgylchedd a'r cyhoedd yng Nghymru.

Pwynt Rheoli Critigol	Cam yng ngweithrediadau busnes bwyd lle mae mesurau rheoli yn hanfodol er mwyn atal neu ddileu perygl bwyd neu ei leihau i lefelau derbyniol.
Rheolaethau Swyddogol	Unrhyw fath o fesur rheoli ar gyfer dilysu cydymffurfiaeth â chyfraith bwyd a bwyd anifeiliaid.
Rhybuddion Perygl Bwyd/ Rhybuddion Bwyd	System a weithredir gan yr Asiantaeth Safonau Bwyd i rybuddio'r cyhoedd ac awdurdodau lleol am broblemau cenedlaethol neu ranbarthol yn ymwneud â diogelwch bwyd.
Safonau bwyd	Y gofynion cyfreithiol sy'n ymdrin ag ansawdd, cyfansoddiad, labelu, cyflwyniad a hysbysebu bwyd, a deunyddiau sy'n dod i gysylltiad â bwyd.
Safonau Masnach	Y gwasanaeth mewn awdurdod lleol sy'n gorfodi deddfwriaeth safonau bwyd a bwyd anifeiliaid, ymhlith cyfrifoldebau eraill.
Sefydliadau cymeradwy	Sefydliadau gweithgynhyrchu bwyd a gymeradwywyd gan yr awdurdod lleol, o fewn cyddestun deddfwriaeth benodol, ac y rhoddwyd cod adnabod unigryw iddynt sy'n berthnasol ym maes masnach genedlaethol a/neu ryngwladol.
Sgôr risg	System sy'n rhoi sgôr i sefydliadau bwyd yn ôl risg ac sy'n pennu pa mor aml y dylid arolygu'r sefydliadau hynny. Er enghraifft, dylai sefydliadau risg uchel o ran hylendid gael eu harolygu o leiaf bob 6 mis.
Swyddog awdurdodedig	Swyddog â chymwysterau addas sydd wedi'i awdurdodi gan yr awdurdod lleol i weithredu ar ei ran wrth orfodi deddfwriaeth, er enghraifft.
Swyddog Safonau Masnach	Swyddog a gyflogir gan yr awdurdod lleol a allai orfodi deddfwriaeth safonau bwyd a bwyd anifeiliaid, ymhlith cyfrifoldebau eraill.

Ymyrraeth

Dull neu dechneg a ddefnyddir gan awdurdod i gadarnhau bod busnes yn cydymffurfio â chyfraith bwyd neu fwyd anifeiliaid, neu i'w gynorthwyo i wneud hynny.